

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki

Załącznik 2

**Autoreferat
przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych**

dr Piotr Gryszel

Jelenia Góra 2019

Spis treści

1. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.....	3
2. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych.....	4
3. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311).....	5
3.1. Tytuł osiągnięcia naukowego.....	5
3.2. Charakterystyka osiągnięcia naukowego.....	8
3.3. Teoretyczne i aplikacyjne osiągnięcia naukowe.....	21
3.4. Prezentacja osiągnięć naukowych.....	22
3.5. Literatura do działu 3.....	29
4. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych.....	31
4.1. Problematyka badawcza.....	34
4.2. Charakterystyka ilościowa dorobku publikacyjnego.....	38
4.3. Uczestnictwo w projektach badawczych.....	39
4.4. Nagrody i wyróżnienia za działalność naukową.....	39
4.5. Udział w konferencjach.....	40
4.6. Recenzowanie publikacji w czasopismach.....	40
5. Działalność dydaktyczna.....	41
6. Działalność popularyzatorska i organizacyjna.....	46
7. Współpraca międzynarodowa i wyjazdy zagraniczne (inne niż konferencje)...	49

Imię i nazwisko: Piotr Gryszel

1. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

2005-2006 Studia podyplomowe *Organizacja i zarządzanie oświatą* – Wyższa Szkoła Zarządzania Gospodarką Regionalną i Turystyką w Kielcach

26.VI.2003 Stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii, Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze.

Tytuł rozprawy doktorskiej: *Regionalne i lokalne systemy informacji w turystyce.*

Promotor rozprawy doktorskiej: prof. zw. dr hab. Andrzej Rapacz.

Recenzenci rozprawy doktorskiej: dr hab. Aleksander Panasiuk, prof. nadzwyczajny Uniwersytetu Szczecińskiego oraz dr hab. Janusz Marak, prof. nadzwyczajny Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu.

1998 – 2002 Dienne Studia Doktoranckie, Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wydział Nauk Ekonomicznych.

1993 – 1998 Dyplom ukończenia studiów wyższych, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze, kierunek Ekonomia, specjalność Marketing.

31.V.1998 Tytuł magistra ekonomii, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze.

Tytuł pracy magisterskiej: *Szkolne schroniska młodzieżowe województwa jeleniogórskiego. Ocena funkcjonowania.*

Promotor pracy magisterskiej: prof. dr hab. Krzysztof R. Mazurski.

Recenzent pracy magisterskiej: dr Maja Jedlińska.

2. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

- 1.X.1998 - 30.VI.2002** Praca dydaktyczno-naukowa w ramach Dziennych Studiów Doktoranckich w Katedrze Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną, na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze, Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu. Regularne zajęcia ze studentami.
- 01.X.2002 - 30.IX.2003** Asystent w Katedrze Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki, Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu.
- 1.X.2004 - nadal** Adiunkt w Katedrze Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki, Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu (obecnie Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu).
- 1.X.2004-30.IX.2014** Starszy wykładowca w Staropolskiej Szkole Wyższej w Kielcach (wcześniej jako Wyższa Szkoła Zarządzania Gospodarką Regionalną i Turystyką w Kielcach potem Wyższa Szkoła Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach) – praca na drugim etacie poza podstawowym miejscem pracy.

3. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.)

3.1. Tytuł osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki wskazuję cykl publikacji pt. *Kształtowanie i ocena konkurencyjności regionów turystycznych*.

W skład proponowanego cyklu wchodzi:

1. GRYSZEL P. (2004), *Funkcjonowanie regionalnych i lokalnych organizacji turystycznych w Polsce*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu Nr 1043, ISSN 0324-8445, s. 149-164.
2. GRYSZEL P. (2004), *Regionalne i lokalne organizacje turystyczne jako instytucje wspierające rozwój regionalnego produktu turystycznego*. [w:] Panasiuk A. (red.), *Markowe produkty turystyczne*. Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin - Niechorze, ISBN 83-89142-29-5, s. 23-34.
3. GRYSZEL P. (2004), *Działania Lokalnej Organizacji turystycznej na rzecz kształtowania jakości produktu turystycznego regionu*. [w:] *Kształtowanie jakości produktu turystycznego regionu z zachowaniem rozwoju zrównoważonego*. Instytut Turystyki, Warszawa, ISBN 83-88376-46-2, s. 163-172.
4. GRYSZEL P. (2006), *Lokalna Organizacja Turystyczna a zarządzanie turystyką w regionie*, *Gospodarka a środowisko*. Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu Nr 1145, ISSN 0324-8445, s. 102-119.
5. GRYSZEL P. (2006), *Zarządzanie turystyką w regionie w Republice Czeskiej na przykładzie Libereckiego Kraju*. [w:] Rapacz A. (red.), *Gospodarka turystyczna w regionie. Przedsiębiorstwo, Samorząd, Współpraca*. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu i Wyższa Szkoła Zarządzania Gospodarką Regionalną i Turystyką w Kielcach, Jelenia Góra, ISBN 83-923997-0-6, s. 231-240.
6. GRYSZEL P. (2008), *Ewolucja systemu zarządzania turystyką jako element poprawy konkurencyjności rynkowej produktu turystycznego w regionach*. *Gospodarka a środowisko* Nr 10. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 29, ISSN 1899-3192, s. 87-94.

7. GRYSZEL P. (2010), *Destination management company a kształtowanie konkurencyjności obszaru turystycznego*. [w:] *Konkurencyjność miast i regionów na globalnym rynku turystycznym*, Sala J. (red.), PWE, Warszawa, ISBN 978-83-208-1912-0, s. 637-653.
8. RAPACZ A., GRYSZEL P., JAREMEN D.E. (2010), *Klaster turystyczny jako forma kooperacji w obszarze recepcji turystycznej*. [w:] *Konkurencyjność miast i regionów na globalnym rynku turystycznym*, Sala J. (red.), PWE, Warszawa 2010, ISBN 978-83-208-1912-0, s. 705-721.
9. RAPACZ A., GRYSZEL P., JAREMEN D.E., (2010), *Tourism cluster as the new form of tourism destination cooperation*. [w:] *Management 2010. Knowledge and management in times of crisis and ensuing development*, R. Štefko R., Frankovský M., Adamišín P. (red.), Prešovska univerzita v Prešove, Prešov, ISBN 978-80-555-0257-1 EAN 9788055502571, s. 546-553. **Publikacja zarejestrowana w bazie Web of Science (WoS).**
10. GRYSZEL P., (2010), *Cooperation and competitiveness of a tourism area*. [w:] *Management 2010. Knowledge and management in times of crisis and ensuing development*, R. Štefko R., Frankovský M., Adamišín P. (red.), Prešovska univerzita v Prešove, Prešov, ISBN 978-80-555-0257-1, EAN 9788055502571, s. 539-545. **Publikacja zarejestrowana w bazie Web of Science (WoS).**
11. GRYSZEL P., (2011), *Wpływ turystyki na warunki życia mieszkańców obszaru recepcji turystycznej na przykładzie Świeradowa-Zdroju*. *Gospodarka turystyczna w regionie*. Przedsiębiorstwo. Samorząd. Współpraca, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 157, ISSN 1899-3192, s. 637-651.
12. GRYSZEL P. (2012), *Destination management organization and creating the quality of tourist product of a region*. [w:] *Management 2012. Research in management and business in the light of practical needs*, Štefko R, Frankovský M., Vravec J. (red.), Prešovska univerzita v Prešove, Prešov, ISBN 978-80-89568-38-3, EAN 9788089568383, s. 372-375. **Publikacja zarejestrowana w bazie Web of Science (WoS).**
13. GRYSZEL P. (2014), *Entrepreneurship of Residents as the Factor Influencing Tourist Destination Competitiveness*, [w:] *Folia Turistica 4. Sborník vedeckých prác*. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Ekonomická fakulta, Banská Bystrica, ISBN 978-80-557-0697-9, s. 128-135.

14. GRYSZEL P., (2014), *The assessment of tourist destinations competitiveness using a synthetic measure*, [w:] Štefko R., Frankovský M., Vravec J., Management 2014. Business, management and social sciences research, Prešovska univerzita v Prešove, Prešov, ISBN 978-80-8165-052-9, EAN 9788081650529, s. 277-283. **Publikacja zarejestrowana w bazie Web of Science (WoS).**
15. GRYSZEL P. (2014), *Konkurencieschopnosť regionov cestovného ruchu - metódy merania*, [w:] Ekonomická Revue Cestovného Ruchu No 2/2014. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Ekonomická fakulta, Banská Bystrica 2014, ISSN 0139-8660, s. 88-98.
16. GRYSZEL P. (2014), *Ocena konkurencyjności górskich gmin turystycznych z wykorzystaniem metody taksonomicznej*, [w:] Folia Turistica Nr 32-2014, Kraków, ISSN 0867-3888, e-ISSN 2353-5962, s. 93-116
17. **GRYSZEL P., WALESIAK M.**, (2014), *Zastosowanie uogólnionej miary odległości GDM w ocenie atrakcyjności turystycznej powiatów Dolnego Śląska*, [w:] Folia Turistica Nr 31-2014, Kraków, ISSN 0867-3888, e-ISSN 2353-5962, s. 127-148
18. GRYSZEL P. (2015), *Methods for the assessment of tourist destinations*, Service Management nr 1, vol. 15, Szczecin, ISSN 1898-0511, eISSN 2353-2858, DOI 10.18276/smt.2015.15-05, s. 5-12.
19. GRYSZEL P. (2015), *Smart specializations. tourism competitiveness of Lower Silesian spa municipalities*, [w:] Folia Turistica 5. Zborník vedeckých prác / Gúčik Marian (red), Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici - Ekonomická fakulta, ISBN 978-80-557-0886-7, s. 48-53.
20. GRYSZEL P. (2015), *Konkurencyjność turystyczna gminy a poziom życia mieszkańców*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 379, ISSN 1899-3192, s. 201-209
21. GRYSZEL P. (2016), *Funkcja turystyczna jako inteligentna specjalizacja w kształtowaniu konkurencyjności regionów*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Turystyki, Uniwersytet Szczeciński, nr 1(33), ISSN 1644-0501, ss. 69-79.
22. GRYSZEL P. (2017), *„Inteligentna” specjalizacja a konkurencyjność regionów turystycznych*, Folia Turistica Nr 42-2017, ISSN 0867-3888, e-ISSN 2353-5962, s. 31-54.

23. **GRYSZEL P., WALESIAK M.** (2018), *The Application of selected multivariate statistical methods for the evaluation of tourism competitiveness of the Sudeety communes*, *Argumenta Oeconomica* , No 1(40) 2018, ISSN 1233-5835, DOI: 10.15611/aoe.2018.1.06, s. 147-166. IF 0,178. **IF 0,178. Publikacja zarejestrowana w bazach Journal Citation Reports (JCR) i Web of Science (WoS).**
24. GRYSZEL P. (2018), *Ekonomia doświadczeń w kształtowaniu konkurencyjności regionów turystycznych*, [w:] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, nr 4, 2018, ISSN 1898-6447, DOI:10.15678/ZNUEK.2018.0976.0402, ss. 23-38.

3.2. Charakterystyka osiągnięcia naukowego

Wprowadzenie

W literaturze przedmiotu i dyskusji zwraca się współcześnie uwagę na to, że region turystyczny¹ nie powinien być pojmowany tylko w wymiarze geograficznym jako miejsce, które turysta postrzega i kupuje jako złożony produkt turystyczny dla zaspokojenia swoich potrzeb. Powinien być on traktowany również jako zbiór korzyści, które poprzez wytwarzanie takiego właśnie produktu dla określonych segmentów rynku turystycznego osiągają podmioty sektora prywatnego i publicznego. Korzyści te mają również doprowadzić do podniesienia poziomu życia lokalnej społeczności. Takie podejście do zarządzania turystyką w regionie pozwoli na zdobycie odpowiedniej przewagi konkurencyjnej na permanentnie zmieniającym się rynku turystycznym. Okazuje się, że samo przygotowanie nawet najbardziej dopasowanej do potrzeb określonych segmentów rynku oferty turystycznej nie jest wystarczające. Bowiemy coraz więcej regionów zaczyna umiejętnie wykorzystywać i promować posiadane walory turystyczne. Rozwój nowoczesnych technologii, kanałów dystrybucji i środków transportu powoduje, że na rynku turystycznym rośnie bardzo szybko konkurencja, nawet pomiędzy regionami, które jeszcze niedawno nie konkurowały ze sobą.

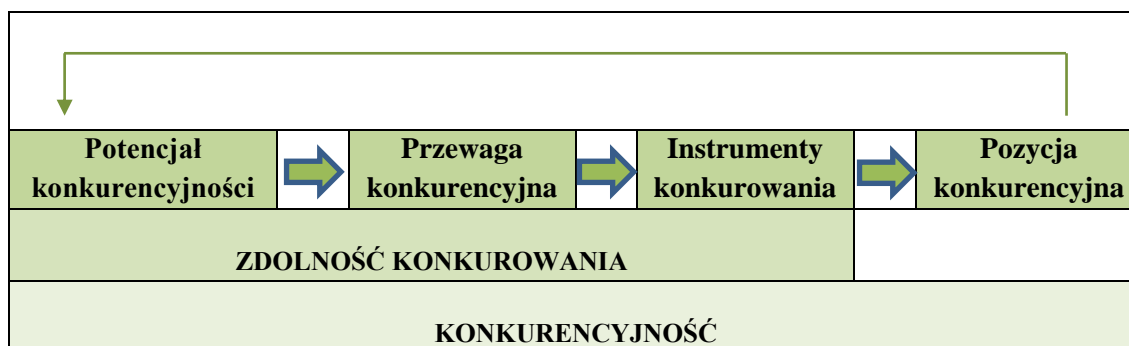
Receptą na osiągnięcie sukcesu rynkowego może być odpowiednie kształtowanie konkurencyjności regionów turystycznych. W tym celu region turystyczny powinien być postrzegany jako „wielkie przedsiębiorstwo turystyczne”, w którym produkcja poszczególnych usług jest zdecentralizowana, ale sprzedawane są one pod wspólną marką na

¹ W literaturze przedmiotu nieustannie trwa dyskusja nad znaczeniem określeń „region turystyczny”, „destynacja turystyczna” i „obszar recepcji turystycznej”. Zajmując się problematyką konkurencyjności turystycznej obszarów również zabrałem głos w tej dyskusji w pracy [7]. W swych publikacjach zamiennie używałem tych trzech pojęć mając za każdym razem na myśli fragment przestrzeni, który turysta wybiera jako miejsce docelowe swej podróży. Tak też będzie w rozważaniach prezentowanych w Autoreferacie.

rynku. Konieczna jest zatem współpraca sektora prywatnego i publicznego oraz mieszkańców regionu turystycznego w celu kompleksowego zaspokojenia potrzeb turystów i osiągnięcia korzyści ekonomicznych przez pracowników „wielkiego przedsiębiorstwa turystycznego” jakim jest region turystyczny.

Problematyka konkurencyjności regionów turystycznych jest ciągle obecna w badaniach naukowych. Jest to problem na tyle złożony i aktualny, że wciąż pojawiają się nowe publikacje poświęcone konkurencyjności regionów turystycznych, a w szczególności jej mierzeniu. W bazie Google Scholar można odnaleźć ponad 60 tys. publikacji dotyczących konkurencyjności regionów turystycznych (w tym ponad 36 tys. dotyczących jej pomiaru). W portalu społecznościowym Academia.edu zamieszczono ponad 1100 publikacji dotyczących tej problematyki, natomiast w bazie Web of Science zarejestrowano 76 prac poświęconych konkurencyjności regionów turystycznych².

Konkurencyjność regionalna jest zjawiskiem złożonym i wieloaspektowym. W związku z tym była i nadal jest definiowana w sposób bardzo różny i w wielu znaczeniach. Zazwyczaj konkurencyjność rozważana jest na poziomie mikro- i makroekonomicznym. Często mówi się także o poziomach pośrednich odnoszących się do branż, sektorów, czy mniejszych niż kraj jednostek terytorialnych. Takim pośrednim poziomem konkurencyjności jest właśnie konkurencyjność regionów turystycznych odnosząca się do konkretnej branży, w tym przypadku turystycznej, na poziomie regionu, pokrywającego się z granicami administracyjnymi jednej lub kilku jednostek administracyjnych lub z granicami geograficznymi, historycznymi, czy mentalnymi.

Rys. 1. Struktura konkurencyjności przedsiębiorstwa

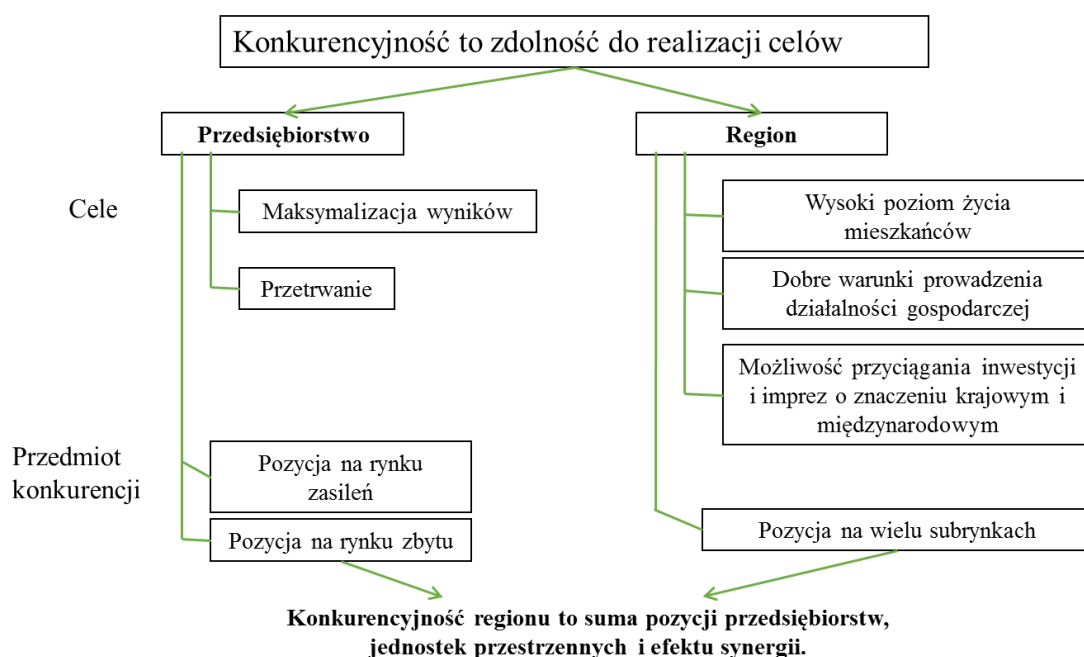
Źródło: M. A. Stankiewicz, (2000), Istota i sposoby oceny konkurencyjności przedsiębiorstwa, „Gospodarka Narodowa” nr 7-8/2000 s. 95-111.

Rozwiniętą koncepcję konkurencyjności przedsiębiorstwa zaproponował M.J. Stankiewicz [Stankiewicz 2000]. Traktuje on konkurencyjność przedsiębiorstwa jako agregat (system) złożony z czterech elementów (rys. 1.). Biorąc pod uwagę, że region turystyczny może być rozpatrywany jako „wielozakładowe przedsiębiorstwo” elementami strukturalnymi, a zarazem podsystemami systemu „konkurencyjności regionu turystycznego”, poddawany wpływom otoczenia ogólnego i wchodzącymi w interakcje z otoczeniem konkurencyjnym są:

² Stan na dzień 30.03.2019 r.

- potencjał konkurencyjności, którym jest ogół zasobów materialnych i niematerialnych regionu, niezbędnych do tego, aby mógł on funkcjonować na rynkowej arenie konkurencji;
- przewaga konkurencyjna, definiowana jako efekt takiego wykorzystywania potencjału konkurencyjności regionu (uwzględniającego uwarunkowania otoczenia), jakie umożliwia efektywne generowanie atrakcyjnej oferty rynkowej i skutecznych instrumentów konkurowania;
- instrumenty konkurowania, które można określić jako środki świadomie kreowane przez podmioty regionalne w celu pozyskania kontrahentów dla przedstawionej lub projektowanej (przyszłej) oferty;
- pozycja konkurencyjna, rozumiana jako osiągnięty przez region wynik konkurowania w sektorze turystycznym, rozpatrywany na tle wyników osiąganych przez konkurentów.

Różnice pomiędzy konkurencyjnością regionów turystycznych a konkurencyjnością przedsiębiorstw ukazano na rys. 2.

Rys 2. Różnice pomiędzy konkurencyjnością przedsiębiorstw a konkurencyjnością regionów turystycznych.

Źródło: Opracowanie M. Januszewska, materiały niepublikowane.

Zdaniem E. Łażniewskiej, R. Chmielewskiego i P. Nowaka [Łażniewska, Gorynia 2012, s. 32,33, 42] konkurencyjność regionalna może być również rozumiana jako:

- konkurowanie (*competition*) między regionami o zasoby i aktywa (wzrost atrakcyjności i udziału w rynku),
- konkurencyjność regionów (*competitiveness*), w której chodzi o długotrwałą pomysłność regionu (*performance*) dzięki wykorzystaniu jego wewnętrznych zasobów.

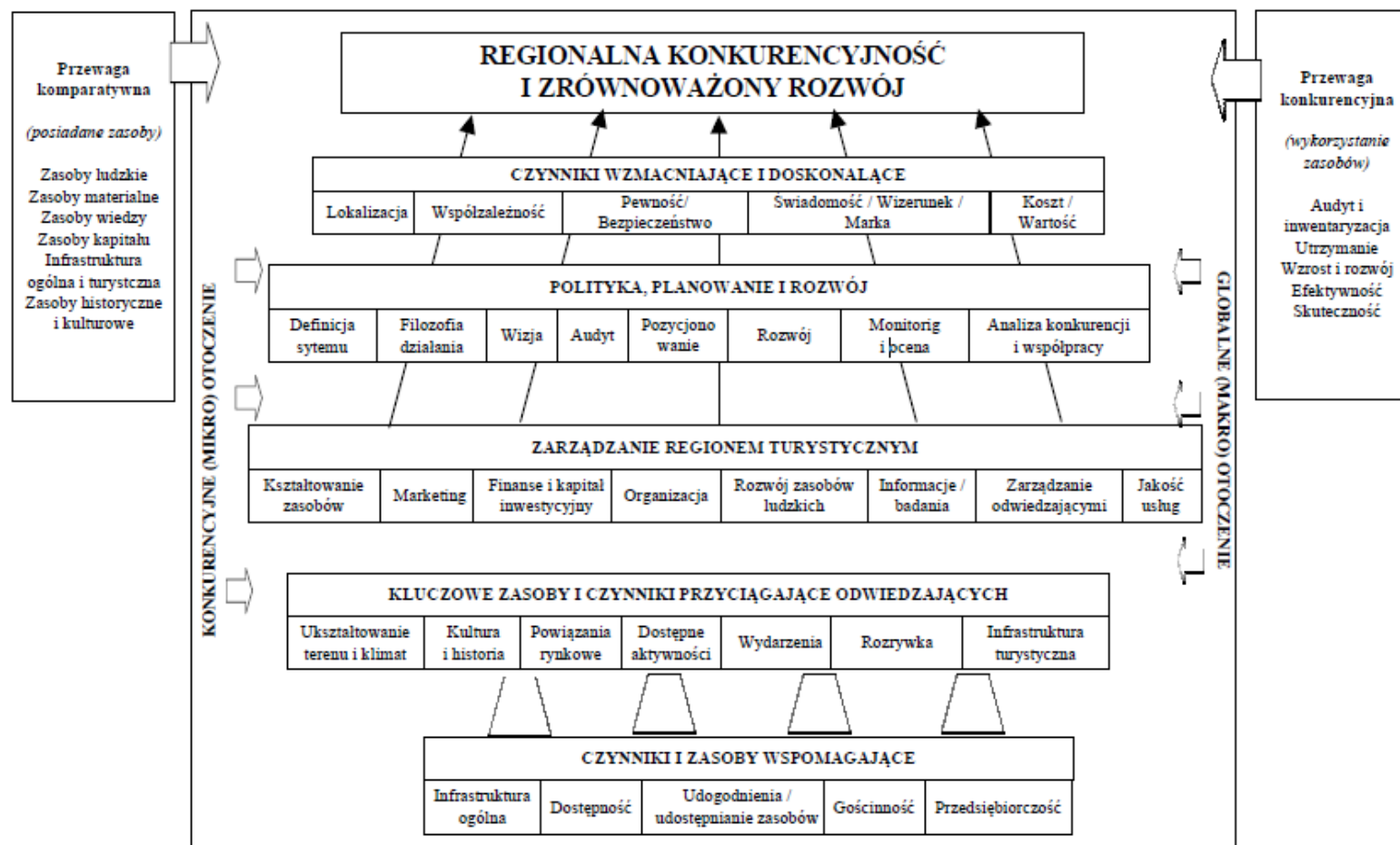
Konkurencyjność regionalna może też być określana jako trwała zdolność regionu do konkurowania, z innymi regionami, do zapewnienia trwałego, ekonomicznego wzrostu i

rozwoju, włączając zdolność przyciągania i trzymania produktywnego kapitału, kreatywnych talentów, jak również bycie innowacyjnym w szerokim sensie tego słowa [Łażniewska, Gorynia 2012, s. 32,33, 42].

Jedną z najczęściej przytaczanych definicji konkurencyjności regionów turystycznych zaproponowali J. Ritchie i G. Crouch [Mazanec, Wöber, Zins 2007]. Zdaniem tych autorów tym, co decyduje, o konkurencyjności regionu turystycznego jest jego zdolność do zwiększania wydatków turystycznych (m.in. inwestycyjnych), aby w coraz większym stopniu przyciągać gości, zapewniając im satysfakcjonujące, niezapomniane przeżycia, i to w opłacalny sposób, przy jednoczesnym zwiększeniu dobrobytu mieszkańców i zachowaniu zasobów naturalnych dla przyszłych pokoleń. Natomiast OECD definiuje konkurencyjność regionów turystycznych jako zdolność do optymalizacji swej atrakcyjności dla rezydentów i nierezydentów, oferowania innowacyjnych i atrakcyjnych usług turystycznych wysokiej jakości odwiedzającym (np. w odniesieniu ceny do jakości) i zyskania udziału w krajowym i globalnym rynku turystycznym przy wykorzystaniu efektywnych i zrównoważonych metod [Dupeyras, MacCallum 2013].

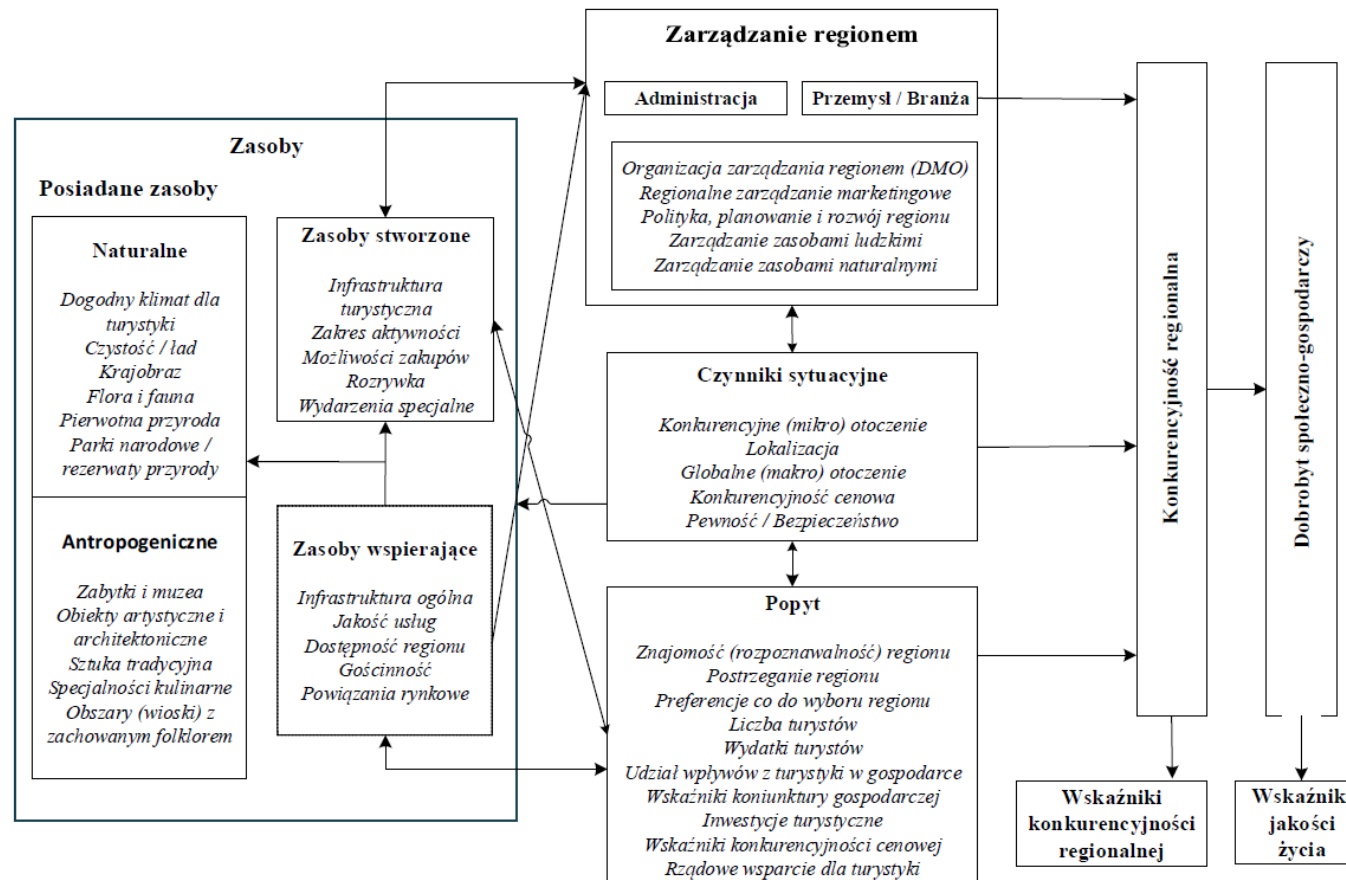
Z przedstawionych definicji wynika, że pojęcie konkurencyjności regionów, a tym samym regionów turystycznych, jest pojęciem złożonym i powinno być rozpatrywane w ujęciu systemowym – jako system połączonych ze sobą różnych elementów. Na konkurencyjność regionów turystycznych wpływa bowiem wiele różnych czynników natury obiektywnej, jak i subiektywnej. Często zamiast konkretnego definiowania konkurencyjności regionów turystycznych przedstawia się ją w postaci modeli. Najbardziej znane i najczęściej przytaczane modele zaproponowali J.R.B. Ritchie i G.I. Crouch [Crouch, Ritchie 1999] oraz Dwyer i C. Kim [Dwyer, Kim 2003]. Pierwszy model (patrz rys. 3) prezentuje 37 czynników podzielonych na 5 grup obejmujących czynniki i zasoby wspomagające, czynniki i zasoby przyciągające, zarządzanie regionem turystycznym, politykę, planowanie i zagospodarowanie oraz czynniki wzmacniające i doskonalące. Wszystko to powinno uwzględniać czynniki makrootoczenia i mikro otoczenia oraz przewagę konkurencyjną i przewagę komparatywną [Ritchie, Crouch 2005].

Natomiast drugi model (patrz rys. 4) opiera się na 5 grupach czynników obejmujących zasoby odziedziczone i wytworzone, zasoby i czynniki wspierające, zarządzanie regionem turystycznym oraz uwarunkowania popytu [Dwyer, Kim 2003].

Rys. 3. Model konkurencyjności regionu turystycznego według J.R.B. Ritchiego i G.I. Croucha

Źródło: [Ritchie, Crouch 2005, s. 63].

Rys. 4. Zintegrowany model konkurencyjności regionu L. Dwyera i C. Kima

Źródło: [Dwyer, Kim 2003].

Przeglądu i porównania różnych modeli konkurencyjności regionów turystycznych dokonali m.in. F. Perna, M.J. Custódio, V. Oliveira [Perna, Custódio, Oliveira 2018] proponując swój *COMPETITIVTOUR Index Regioni* oparty na 12 zmiennych odnoszących się do zarządzania regionem, jego oferty i sytuacji rynkowej. Podobnie C.M. Amaya-Molinar, A.P. Sosa Ferreira, I. Ochoa-Llamas i P. Moncada-Jiménez [Amaya-Molinar, Sosa Ferreira, Ochoa-Llamas, Moncada-Jiménez 2017] dokonali zestawienia częstotliwości uwzględniania 12 najistotniejszych czynników wpływających na konkurencyjność turystyczną regionów w 27 najważniejszych artykułach naukowych dotyczących tej problematyki. Najczęściej uwzględnianymi w modelach konkurencyjności regionów turystycznych czynnikami były m.in. walory naturalne i zrównoważony rozwój, marketing regionalny, dziedzictwo kulturowe, ceny i podatki, atrakcje turystyczne, zasoby ludzkie, bezpieczeństwo, jakość życia mieszkańców, e-gotowość (wdrożenie technologii informacyjnych i komunikacyjnych), infrastruktura, transport, zarządzanie regionem. Na podstawie tych czynników wspomniani autorzy zbudowali swój model oraz indeks konkurencyjności regionów turystycznych.

Na podstawie przedstawionych definicji i koncepcji, w swych rozważaniach przyjąłem, że konkurencyjny region turystyczny to taki region, który będzie w stanie stworzyć ofertę turystyczną na krajowym i międzynarodowym rynku turystycznym tak, aby przynosiła ona efekty ekonomiczne i pozaekonomiczne stałym jego mieszkańcom oraz innym zainteresowanym podmiotom. To region, który będzie potrafił wygrać konkurencję z innymi regionami przyczyniając się do podniesienia jakości życia swych stałych mieszkańców.

Konkurencyjność regionów turystycznych jest kombinacją przewag komparatywnych i konkurencyjnych. Ich teoretyczne podstawy leżą w teorii przewag komparatywnych D. Ricardo [Porter 1990, s.20]. Przewaga komparatywna regionu wynikać będzie z czynników zastanych, danych regionowi, których nie można zmienić, np. walory przyrodnicze, walory antropogeniczne, klimat lub można zmienić, ale wymaga to znacznego wysiłku i czasu, np. wykształcenie społeczeństwa (kwalifikacje pracowników), unormowania prawne. Przewaga konkurencyjna oznacza sposoby wykorzystania posiadanych zasobów, czyli przewag komparatywnych. Polega ona między innymi na wykorzystaniu cyku życia miejscowości lub regionu turystycznego, wdrożenia innowacyjnych rozwiązań [por. Ritchie, Crouch 2005, s. 63].

W odniesieniu do turystyki należy zwrócić również uwagę na jedną z cech podaży turystycznej, tj. jej ścisłe powiązanie z konkretną przestrzenią. Otóż stanowiące fundament konkurencyjności turystycznej regionu walory turystyczne nie mogą być przeniesione. To z kolei determinuje ich niepowtarzalność i nie pozwala na zastępowanie w innych miejscach. Natomiast wszelkie próby tworzenia kopii atrakcji turystycznych nie dają zazwyczaj pożądanego efektów, ponieważ wielu turystów ceni bardziej oryginalności waloru niż łatwość dostępu do niego. Ponadto gospodarka turystyczna mając ściśle usługowy charakter, wymagający kontaktu turysty z wytwórcą usługi, atrakcją lub walorem turystycznym powoduje konieczność przemieszczania się turystów. Zatem inne regiony konkurują głównie o inwestorów tworząc im korzystne warunki od inwestowania, a regiony turystyczne muszą konkurować o inwestorów oraz turystów. Inwestorzy

bowiem muszą chcieć zagospodarowywać niepowtarzalne walory turystyczne tworząc odpowiednią infrastrukturę a zachętą do takiej inwestycji ma być odpowiednia frekwencja ze strony turystów. Może też wystąpić swoistego rodzaju zjawisko tworzenia sztucznych atrakcji turystycznych, które mają za zadanie przyciągnięcie turystów do regionów nie posiadających walorów turystycznych. W tym przypadku również mówimy o braku mobilności podaży turystycznej i konieczności mobilności popytu (turystów).

Zakres badań

Biorąc pod uwagę zaprezentowane wyżej rozważania teoretyczne w swych publikacjach wyszedłem z założenia, że punktem wyjścia do kształtowania konkurencyjności regionów turystycznych jest posiadanie atrakcyjnych walorów turystycznych, odpowiednie ich zagospodarowanie i stworzenie na ich podstawie kompleksowego, regionalnego produktu turystycznego, który powinien być umiejętnie zarządzany oraz sprzedawany na rynku turystycznym. Tej problematyce poświęciłem prace [1], [2], [3], [4], [5], [6].

W 2000 r. rozpoczęto zmiany w polskim systemie promocji i zarządzania turystyką na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Na podstawie ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o Polskiej Organizacji Turystycznej³ od 1 stycznia 2000 r. można było tworzyć w Polsce Regionalne i Lokalne Organizacje Turystyczne (ROT i LOT), które jako platforma współpracy pomiędzy samorządem terytorialnym, przedsiębiorcami turystycznymi i instytucjami *non-profit* miały zająć się inicjowaniem tworzenia regionalnego produktu turystycznego oraz jego skuteczną promocją. Proces ten przebiegał dość wolno i napotykał wiele problemów natury organizacyjno-formalnej. Można było zaobserwować brak zrozumienia dla idei tworzenia regionalnego produktu turystycznego. Dochodziło też do sporów kompetencyjnych pomiędzy Regionalnymi i Lokalnymi Organizacjami Turystycznymi a wydziałami promocji w urzędach gmin, starostwach powiatowych i urzędach marszałkowskich. Uznałem zatem, że jest to dobry moment, aby w swoich badaniach zająć się problematyką tworzenia regionalnego produktu turystycznego jako jednego z głównych czynników kształtowania konkurencyjności regionów turystycznych oraz problematyką skutecznego jego promocji i sprzedaży.

W pracy [1] zaprezentowałem zasady tworzenia ROT i LOT, dokonałem klasyfikacji celów ich działalności, a także na podstawie przeprowadzonych badań zidentyfikowałem podstawowe problemy ich funkcjonowania. Dalej w pracy [2] odniosłem się do problematyki tworzenia regionalnego produktu turystycznego przedstawiając szczegółowo jego komponenty. Moim autorskim wkładem naukowym jest propozycja podziału kompetencji przy tworzeniu i promowaniu regionalnego produktu turystycznego pomiędzy różne podmioty, w tym ROT i LOT. Według Google Scholar praca [2] była **cytowana 13** razy w publikacjach dotyczących podobnej problematyki.

W pracach [3] i [4] wskazałem możliwości wpływu na tworzenie i jakość produktu turystycznego Lokalnych Organizacji Turystycznych. Na podstawie przeprowadzonych

³ Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o Polskiej Organizacji Turystycznej (Dz.U. z 1999 r, Nr 62, poz. 689 z późn. zm.)

badań w większości wówczas działających LOT dokonałem kompleksowej oceny ich funkcjonowania wskazując główne słabości całego systemu promocji.

W pracy [5] przedstawiłem przykład województwa libereckiego w Republice Czeskiej jako regionu, w którym udało się wdrożyć model kompleksowego zarządzania turystyką na poziomie regionalnym. Przykład ten był następnie wykorzystany przez Dolnośląską Organizację Turystyczną w procesie wprowadzania zmian w funkcjonowaniu tej organizacji⁴.

W pracy [6] przedstawiłem proces wypracowywania modelu skutecznej kooperacji w regionach turystycznych w krajach Europy Zachodniej. Ewoluował on od modelu wspólnej promocji turystycznej przez kooperację na rzecz tworzenia produktu turystycznego do systemu marketingowego zarządzania destynacją. Takie ujęcie problemu sugerowało, że polskie regiony turystyczne, korzystając z doświadczeń europejskich, mogą pominąć pewne etapy tego procesu i od razu przejść do ostatniej fazy procesu kooperacji. Zaproponowałem także aby oprócz ROT i LOT w regionach powoływać Instytucje Zarządzania Destynacją – *Destination Management Company (DMC)*, które przez swój po części komercyjny charakter mogą funkcjonować w pewnych obszarach rynku turystycznego. Koncepcja ta powoli jest wdrażana w niektórych regionach turystycznych i ROT stają się typowymi DMC. Przykładem może być jedna z najskuteczniej działających Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego.

Podsumowaniem i rozwinięciem rozważań zawartych w pracach [1-6] jest publikacja [7], której celem było rozszerzenie i uszczegółowienie koncepcji DMC jako instytucji przyczyniającej się do poprawy konkurencyjności regionu turystycznego oraz wskazanie zmian w zarządzaniu turystyką na obszarach atrakcyjnych turystycznie. W pracy tej podjąłem dyskusję nad zasadnością używania pojęć region turystyczny, destynacja turystyczna i obszar recepcji turystycznej, wskazałem 14 czynników mających wpływ na konkurencyjność regionu turystycznego. Moim istotnym wkładem jest przedstawienie zasad kooperacji w regionie turystycznym oraz etapów dochodzenia do systemu marketingowego zarządzania regionem turystycznym. Autorskim opracowaniem jest porównanie zasad funkcjonowania DMC oraz LOT. Publikacja ta posiada **9 zarejestrowanych cytoowań** w Google Scholar. Skróć rozważań z pracy [7] przedstawiłem w wersji angielskojęzycznej w pracy [10], w wydawnictwie Uniwersytetu Preszowskiego (Słowacja). Był to mój wkład w dyskusję słowackiego środowiska naukowego nad kształtowaniem konkurencyjności regionów turystycznych⁵. Drugą część rozważań dotyczącą wpływu DMC na jakość regionalnego produktu turystycznego przedstawiłem dwa lata później w pracy [12] opublikowanej również przez wydawnictwo Uniwersytetu Preszowskiego.

⁴ W Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej pracowałem w latach 2000-2004 na stanowisku kierownika oddziału w Jeleniej Górze.

⁵ Publikacje w wydawnictwach słowackich i czeskich oraz udział w dyskusji nad problemami konkurencyjności regionów turystycznych prowadzonej przez słowackie środowisko ekonomistów turystyki są efektem wieloletniej współpracy Katedry Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu z Katedrą Turystyki i Gastronomii Uniwersytetu Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy oraz z Wydziałem Zarządzania Uniwersytetu Preszowskiego. Współpracę ułatwia także moja dobra znajomość języka czeskiego i języka słowackiego. Pozwoliło to na nawiązanie ścisłej współpracy naukowej.

Jednym z czynników mających istotny wpływ na podnoszenie konkurencyjności regionów turystycznych jest skuteczna kooperacja, a nawet kooperacja różnych podmiotów - jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców turystycznych i innych instytucji. Wraz ze współautorami A. Rapaczem i D. Jaremen uznaliśmy, że wyższą formą współpracy w regionach turystycznych niż LOT jest klasteryzacja turystyczna. Autorską koncepcję takiego klastra przedstawiliśmy w pracy [8]. Podobną koncepcję przedstawiliśmy również w angielskojęzycznej pracy [9]. Zawarta w pracy [8] koncepcja Karkonoskiego Klastra Turystycznego została następnie zastosowana w praktyce do utworzenia klastra, który funkcjonuje w regionie karkonoskim do chwili obecnej.

Efektami wysokiej konkurencyjności obszaru recepcji turystycznej powinna być również wysoka jakość życia mieszkańców tego obszaru. Wstępne badania wpływu turystyki na warunki życia mieszkańców przeprowadziłem wspólnie z T.A. Kobiałko w Świeradowie-Zdroju. Opublikowałem je w pracy [11], która była wstępem do następnych badań tego problemu. Wyniki badań wpływu konkurencyjności regionu turystycznego na poziom życia mieszkańców zamieściłem w pracy [20].

Kolejnym etapem badań nad konkurencyjnością regionów turystycznych był przegląd metod jej pomiaru. Doszedłem do wniosku, że jako zjawisko złożone konkurencyjność turystyczna powinna być mierzona za pomocą miar syntetycznych opierających się na wielu zmiennych. Przeglądu metod oceny konkurencyjności turystycznej dokonałem w pracach [14], [15], [16], [18] [23]. W pracy [14] przedstawiłem własną koncepcję **Syntetycznej Miary Konkurencyjności Regionów Turystycznych (SMKRT) – *Tourist Destination Competitiveness Synthetic Measure (TDCSM)***. Miara ta wyliczana jest za pomocą miary syntetycznej zaproponowanej przez D. Strahl [Strahl 1978] i opiera się na zestawie autorsko dobranych 12 zmiennych charakteryzujących konkurencyjność regionów turystycznych z sześciu podstawowych grup:

1. Charakteryzujących infrastrukturę regionu (turystyczną i ogólną).
2. Charakteryzujących przedsiębiorczość w regionie.
3. Ukazujących wielkość i strukturę ruchu turystycznego.
4. Pokazujących stan środowiska naturalnego i walorów turystycznych.
5. Oceniających poziom bezpieczeństwa turystów w regionie.
6. Pokazujących skuteczność władz samorządowych w pozyskiwaniu środków finansowych wykorzystywanych na rzecz rozwoju regionu.

Zaletą miary jest m.in. koszt jej wyliczenia, ponieważ opiera się ona na dostępnych danych statystycznych. Empirycznej weryfikacji miary dokonałem tworząc ranking konkurencyjności gmin sudeckich. Zaproponowałem również wyodrębnienie z TDCSM dwóch miar cząstkowych tj. **TDCSM infrastrukturalnej** opierającej się na zmiennych dotyczących infrastruktury w regionie oraz **TDCSM finansowej** opartej na zmiennych finansowych. Takie użycie miary pozwoliło na stworzenie trzech rankingów konkurencyjności turystycznej gmin położonych w Sudetach – rankingów konkurencyjności ogólnej, infrastrukturalnej i finansowej.

Rozbudowane rozważania na temat oceny konkurencyjności regionów turystycznych znalazły się w pracy [23]. Wraz z M. Walesiakiem dokonałem przeglądu zmiennych objaśniających tworzących TDCSM redukując ich liczbę do 11. Następnie wykorzystując

stworzoną przez M. Walesiaka [Walesiak 2011] uogólnioną miarę odległości GDM stanowiącą zaawansowaną metodę pomiaru w statystycznej analizie wielowymiarowej, dokonaliśmy oceny konkurencyjności sudeckich gmin turystycznych, a tym samym empirycznej weryfikacji przydatności TDCSM. Dzięki temu powstał bardziej dokładny ranking konkurencyjności turystycznej gmin sudeckich. Na jego podstawie wyróżniono 3 klasy gmin. W pierwszej klasie gmin o bardzo podobnym charakterze i wysokiej konkurencyjności turystycznej znalazły się gminy: Karpacz, Szklarska Poręba, Świeradów-Zdrój, Kudowa-Zdrój, Polanica-Zdrój i Szczawno-Zdrój. Są to dwa największe ośrodki turystyczne Sudetów oraz 4 gminy uzdrowskie. Po drugiej stronie bieguny, w klasie trzeciej o niskiej konkurencyjności turystycznej znalazło się 7 gmin miejskich tj. Kamienna Góra, Lubań, Bielawa, Dzierżoniów, Kłodzko, Nowa Ruda, Wałbrzych. Są to największe miasta sudeckie. Ze względu na liczbę mieszkańców w tych miastach i konieczność zapewnienia miejsc pracy w zdywersyfikowanej gospodarce funkcja turystyczna w tego typu gminach ma charakter neutralny i nie wywiera istotnego wpływu na rozwój obszaru, ma tylko znaczenie uzupełniające. W tym przypadku są to miejscowości o mocno zróżnicowanej strukturze funkcjonalnej, co prowadzi do zaniżenia poziomu konkurencyjności turystycznej. Środkową klasę o przeciętnej konkurencyjności turystycznej wypełniły pozostałe gminy Sudetów.

Ponadto wyróżniono osobną klasę obejmującą 5 gmin o bardzo specyficznym charakterze. Są to 3 typowe gminy uzdrowskie (Duszniki-Zdrój, Lądek-Zdrój i Jedlina-Zdrój) oraz Jelenia Góra i Stronie Śląskie. Gminy te posiadają wysoki poziom konkurencyjności turystycznej (pozycje 5, 9, 10, 11 i 12 w rankingu), ale charakterystyczne cechy wyróżniają je z badanej zbiorowości. Te cechy to polifunkcyjny charakter, położenie obok dużego, znaczącego ośrodka miejskiego albo skrajnie peryferyjne położenie.

Artykuł [24] powstał w 2014 r. jednak ze względu na procedury wydawnicze ukazał się on w czasopiśmie *Argumenta Oeconomica* (IF 0,178, ICV:117,28 (2017)) dopiero w 2018 r. Mój udział autorski w artykule [23] wynosi 50%.

Kolejnej weryfikacji empirycznej zaproponowanej przeze mnie miary TDCSM dokonałem w artykule [16], gdzie badałem konkurencyjność turystyczną gmin górskich w Karpatach i Sudetach. Liczbę zmiennych objaśniających zwiększyłem do 16. W badaniu wykorzystałem wspomnianą wcześniej miarę syntetyczną D. Strahl. Dodatkowo w badanych 30 gminach górskich dokonałem oceny różnych form turystycznej współpracy sieciowej przeliczając je na skalę punktową i wykazując korelację pomiędzy formami współpracy sieciowej mającymi miejsce na obszarze gminy, a poziomem jej konkurencyjności turystycznej. Tu również dokonałem wyliczenia dwóch miar cząstkowych tj. TDCSM infrastrukturalnej opierającej się na zmiennych dotyczących infrastruktury oraz TDCSM finansowej opartej na zmiennych finansowych.

W artykule [15] opublikowanym w języku słowackim, w czasopiśmie *Ekonomická Revue Cestovného Ruchu No 2/2014* wydawanym przez Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy przedstawiłem przegląd metod oceny konkurencyjności gmin turystycznych, wykorzystując wyniki badań prowadzonych z M. Walesiakiem na potrzeby artykułu [23] będącego wówczas w toku prac redakcyjnych. Fakt ten wyraźnie zaznaczyłem w tekście. Podobnie przeglądowy charakter ma artykuł [18].

Kolejnym etapem moich badań nad konkurencyjnością turystyczną regionów było poszukiwanie i identyfikacja związków konkurencyjności z atrakcyjnością turystyczną, poziomem życia mieszkańców, funkcją turystyczną i inteligentną specjalizacją regionów oraz posiadanymi walorami turystycznymi, atrakcjami turystycznymi i doświadczeniami jakie one generują.

Biorąc pod uwagę, że na poziom konkurencyjności turystycznej regionu znaczący wpływ ma jego atrakcyjność turystyczna i pojęcia te są ze sobą nieraz utożsamiane, oraz że atrakcyjność turystyczna jest zjawiskiem równie skomplikowanym i złożonym co zjawisko konkurencyjności, zaproponowaliśmy z M. Walesiakiem zastosowanie uogólnionej miary odległości GDM do oceny atrakcyjności turystycznej obszaru. W artykule [17] stworzyliśmy ranking atrakcyjności turystycznej powiatów Dolnego Śląska, dokonując przy tym przeglądu różnych metod służących do oceny atrakcyjności turystycznej obszaru.

Wychodząc z założenia, że wzrost konkurencyjności turystycznej regionu powinien spowodować podniesienie poziomu życia jego mieszkańców przeprowadziłem badanie tej zależności w artykule [20]. Wykorzystując wcześniej opracowaną miarę TDCSM dokonałem na podstawie 15 zmiennych metrycznych oceny konkurencyjności turystycznej gmin województwa dolnośląskiego w dwóch okresach w odstępie dziesięciu lat – w 2004 r. i 2013 r. Następnie na tej samej zasadzie skonstruowałem **Syntetyczną Miarę Poziomu Życia Mieszkańców (SMPŻM) – *Synthetic Measure of Residents' Living Standard Level (SMRLST)*** gmin województwa dolnośląskiego w latach 2004 i 2013. Tu również użyłem 15 kolejnych zmiennych metrycznych. W wyniku przeprowadzonych badań zaobserwowałem, że pomiędzy konkurencyjnością turystyczną gminy a poziomem życia mieszkańców istnieje istotna korelacja dodatnia. Zatem poziom konkurencyjności turystycznej gminy może mieć istotny wpływ na poziom życia mieszkańców. Natomiast wyliczając różnicę pomiędzy poziomem życia w 2013 roku, a poziomem w 2004 roku oraz konkurencyjnością turystyczną gminy w 2013 roku a konkurencyjnością w 2004 roku nie zaobserwowałem aby zmiany konkurencyjności turystycznej gminy przekładały się wprost proporcjonalnie na poprawę poziomu życia mieszkańców. Oznacza to, że pozycja konkurencyjna gminy na rynku turystycznym jest istotną determinantą poziomu życia mieszkańców. Systematyczne podnoszenie konkurencyjności turystycznej gminy nie przekłada się wprost proporcjonalnie na podniesienie poziomu życia mieszkańców. I odwrotnie, niewielki spadek konkurencyjności nie pociąga za sobą automatycznie spadku poziomu życia mieszkańców. Może to prowadzić do wniosku, że nie zawsze nadmierne inwestowanie środków w poprawę konkurencyjności gminy wpływa pozytywnie poziom życia mieszkańców.

Poszukując nowych sposobów przewycięzania kryzysu gospodarczego Komisja Europejska ogłosiła strategię *Europa 2020* [Komisja Europejska 2010]. Jednym z narzędzi umożliwiającym osiągnięcie założonych w dokumencie celów ma być tzw. inteligentna specjalizacja (*smart specialization*), która ma przyczyniać się do podnoszenia konkurencyjności regionów. Komisja podjęła również konkretne działania i uzależniła alokację funduszy strukturalnych w perspektywie finansowej 2014-2020 od opracowania przez poszczególne regiony Strategii Inteligentnej Specjalizacji (SIS). W związku z tym

podjąłem badania, które miały sprawdzić, czy założenia inteligentnej specjalizacji znajdują zastosowanie w podnoszeniu konkurencyjności turystycznej „najmniejszych regionów” jakimi są gminy. Znalazło to odzwierciedlenie w artykułach [19], [21] i [22].

W artykule [19] badałem związki pomiędzy inteligentną specjalizacją gminy, poziomem życia mieszkańców oraz konkurencyjnością turystyczną. Inteligentną specjalizację turystyczną gminy utożsamiałem początkowo z funkcją turystyczną gminy dodając do wcześniej stworzonych miar TDCSM i SMRLST kolejną **Syntetyczną Miarę Funkcji Turystycznej Gminy (SMFTG) – Synthetic Measure of Municipal Tourism Function (SMMTF)**. Z przeprowadzonej przeze mnie analizy wynika, że istnieje silna dodatnia korelacja pomiędzy funkcją turystyczną gminy wyrażającą specjalizację a poziomem konkurencyjności turystycznej gminy. Nastawienie gminy na wykorzystanie swych walorów turystycznych sprawia, że gminy te mają znaczącą pozycję konkurencyjną na rynku. Podobnie zbadałem korelację pomiędzy poziomem specjalizacji turystycznej (funkcja turystyczna) a poziomem życia mieszkańców. W tym przypadku również wystąpiła istotna korelacja dodatnia. Oznacza to, że podniesienie poziomu funkcji turystycznej powinno skutkować podniesieniem poziomu życia mieszkańców. Badając zależność pomiędzy konkurencyjnością turystyczną a poziomem życia mieszkańców podobnie jak w poprzednich przypadkach wykazano istotną korelację dodatnią. Wykazałem zatem, że poprawa konkurencyjności turystycznej gminy poprzez zastosowanie strategii inteligentnej specjalizacji prowadzi do podniesienia poziomu życia mieszkańców gminy.

W następnym artykule [21] po pogłębionych rozważaniach teoretycznych uznałem, że świadomy wybór i rozwój funkcji turystycznej przez gminę lub region będzie rodzajem inteligentnej specjalizacji. Na tej podstawie dokonałem oceny wpływu inteligentnej specjalizacji na konkurencyjność turystyczną 169 gmin województwa dolnośląskiego. W tym celu obliczyłem Syntetyczną Miarę Konkurencyjności Regionów (SMKR) - **Region Competitiveness Synthetic Measure (RCSM)** opartą na 30 zmiennych metrycznych oraz SMMTF opartą na 7 zmiennych metrycznych, z dwóch okresów 2004 r. i 2013 r. W artykule [21] udało się zweryfikować postawioną hipotezę badawczą, stwierdzając że inteligentna specjalizacja regionu, opierająca się na rozwoju funkcji turystycznej, może skutecznie budować wysoką konkurencyjność regionalną gminy. Posiadane przez gminę walory turystyczne po odpowiednim zagospodarowaniu mogą być traktowane jako inteligentna specjalizacja gminy. Tym samym gmina może za ich pomocą budować swą pozycję konkurencyjną.

Kontynuacją moich rozważań nad funkcją turystyczną gminy jako inteligentną specjalizacją turystyczną i jej wpływem na poziom konkurencyjności turystycznej gminy jest artykuł [22]. W artykule rozszerzyłem listę zmiennych metrycznych charakteryzujących SMMTF do 23. Wprowadziłem też ograniczenie, że funkcja turystyczna gminy może być uznana za uproszczoną inteligentną specjalizację, gdyż założeniem autorów tego pojęcia było dużo szersze jego stosowanie oraz miało się ono odnosić do większych regionów na poziomie co najmniej NUTS-2 lub NUTS-3.

W wyniku przeprowadzonych badań udało się też podzielić gminy Dolnego Śląska na cztery grupy gmin. Pierwszą grupę tworzą gminy o wysokiej specjalizacji turystycznej i wysokiej konkurencyjności rynkowej, tzw. „Gwiazdy turystyczne” regionu – typowe,

tradycyjne miejscowości turystyczne i uzdrowiskowe. Drugą grupę mogą tworzyć gminy o wysokiej specjalizacji turystycznej i niskiej konkurencyjności rynkowej. Tutaj oprócz jednego odosobnionego przypadku gminy Bardo nie znalazła się żadna gmina, co świadczy o tym, że specjalizacja turystyczna nie powoduje obniżenia konkurencyjności rynkowej gminy. W trzeciej grupie gmin znalazły się te o niskiej inteligentnej specjalizacji turystycznej i wysokiej konkurencyjności rynkowej. Są to głównie duże gminy miejskie (np. Wrocław, Legnica, Wałbrzych, Jelenia Góra) oraz gminy siedziby powiatów, gminy o rozwiniętej funkcji przemysłowo-usługowej, które swą konkurencyjność rynkową budują głównie poza gospodarką turystyczną. Funkcja turystyczna pełni w nich rolę uzupełniającą. Czwartą grupę stanowiły gminy o niskiej konkurencyjności rynkowej i małej „inteligentnej” specjalizacji turystycznej. Są to przeważnie gminy wiejskie lub miejsko-wiejskie o funkcji rolniczej lub usługowej. Funkcja turystyczna nie występuje w nich w ogóle lub jest w początkowej fazie rozwojowej. Za artykuł [22] otrzymałem w 2017 r. drugą **nagrodę w konkursie** na najlepszy artykuł naukowy opublikowany w czasopiśmie naukowym „Folia Turistica” (ISSN 0867-3888, e-ISSN 2353-5962), wydawanym przez Akademię Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie (11 punktów na liście B MNiSW, ICV: 86,56 (2017)).

Artykułem kończącym przedłożony do oceny cykl jest praca [24] mająca na celu ocenę wpływu współczesnych atrakcji turystycznych, kreujących doświadczenia turystów, na konkurencyjność regionu turystycznego. Współczesne atrakcje turystycznej działające na zasadzie *McDonaldyzacji* i *McDisneyizacji* oferty turystycznej są bardzo pozytywnie oceniane przez turystów odwiedzających region turystyczny i często stanowią główny powód podjęcia podróży turystycznej. Tym samym przyczyniają się do znacznego podniesienia konkurencyjności turystycznej obszaru.

Artykuł opiera się na studiach literaturowych oraz na badaniach opinii turystów odwiedzających Sudety jako region turystyczny. Analizie poddałem oceny, wpisy i opinie wyrażane w aplikacji TrpiAdvisor, a odnoszące się do atrakcji turystycznych zlokalizowanych w wybranych gminach turystycznych Sudetów. Wyboru tych gmin dokonałem na podstawie rankingu stworzonego w publikacji [23].

Mogę z całym przekonaniem stwierdzić, że współczesne podejście związane z gospodarką doświadczeń jest jednym z najbardziej skutecznych narzędzi kreujących pozycję konkurencyjną regionu na rynku turystycznym.

3.3. Teoretyczne i aplikacyjne osiągnięcia naukowe

Jako osiągnięcia naukowe będące wynikiem badań prezentowanych w zaproponowanym cyklu publikacji mogę wskazać:

- A. Autorską propozycję podziału kompetencji przy tworzeniu i promowaniu regionalnego produktu turystycznego pomiędzy różne podmioty, w tym ROT i LOT.
- B. Wypracowanie zasad kooperacji w regionie turystycznym oraz etapów dochodzenia do systemu marketingowego zarządzania regionem turystycznym poprzez

tworzenie w regionach Instytucji Zarządzania Destynacją – *Destination Management Company (DMC)* i klastrów turystycznych jako przejawów współpracy sieciowej.

- C. Przedstawienie autorskiej koncepcji Syntetycznej Miary Konkurencyjności Regionów Turystycznych (SMKRT) – *Tourist Destination Competitiveness Synthetic Measure (TDCSM)* oraz miar z nią związanych tj. Syntetycznej Miary Poziomu Życia Mieszkańców (SMPŻM) – *Synthetic Measure of Residents' Living Standard Level (SMRLST)* oraz Syntetycznej Miary Funkcji Turystycznej Gminy (SMFTG) – *Synthetic Measure of Municipal Tourism Function (SMMTF)* jako miary poziomu „inteligentnej specjalizacji”.

3.4. Prezentacja osiągnięć naukowych

A. Propozycja podziału kompetencji przy tworzeniu i promowaniu regionalnego produktu turystycznego pomiędzy różne podmioty, w tym ROT i LOT.

Ze względu na złożony charakter regionalnego produktu turystycznego wykazywany przez licznych autorów [m.in. Altkorn 1994, Jedlińska, Szubert-Zarzeczny 1992, Kaczmarek, Stasiak, Włodarczyk 2002, Middleton 1996, Rapacz, Kornak 2001], tym również w moich własnych publikacjach, koniecznym było wypracowanie zasad podziału kompetencji przy tworzeniu i promowaniu regionalnego produktu turystycznego pomiędzy różne podmioty. Do podmiotów tych można zaliczyć:

- Polską Organizację Turystyczną (POT),
- Regionalne Organizacje Turystyczne (ROT),
- Lokalne Organizacje Turystyczne (LOT),
- wydziały i komórki odpowiedzialne za promocję i turystykę w gminach, powiatach, urzędach marszałkowskich,
- wydziały i komórki odpowiedzialne za promocję i turystykę w ministerstwach,
- podmioty gospodarcze,
- izby gospodarcze,
- organizacje społeczne.

Na podstawie statutów i dokumentów opisujących zadania tych podmiotów opracowałem zestawienie zadań i kompetencji identyfikując te powtarzające się. Następnie w zestawieniu tabelarycznym dokonałem podziału kompetencji pomiędzy te podmioty. Zawarte w artykule [2] propozycje należy uznać za pionierskie rozwiązanie w tym czasie, kilkakrotnie wykorzystywane przy tworzeniu statutów nowozakładanych LOT i ROT. Osobiście brałem udział przy tworzeniu Karkonoskiej Organizacji Turystycznej, LOT Szklarska Poręba, czy LOT Ziemi Kłodzkiej. Według Google Scholar praca [2] była cytowana 13 razy w publikacjach dotyczących podobnej problematyki.

Wypracowaną przeze mnie metodologię tworzenia i promowania produktów turystycznych w regionie wykorzystałem również przy tworzeniu licznych strategii rozwoju turystyki i produktów turystycznych, o których wspominam w pkt. 6 Autoreferatu.

Szczególnie wymyślona przeze mnie w 2008 r. marka „Kraina Wygasłych Wulkanów” została kompleksowo wdrożona przez gminy z obszaru Gór i Pogórza Kaczawskiego. Do dziś jest ona rozwijana, kompleksowo promowana i identyfikuje się z nią coraz więcej gmin oraz podmiotów gospodarczych działających na rynku turystycznym.

B. Wypracowanie zasad kooperacji w regionie turystycznym oraz etapów dochodzenia do systemu marketingowego zarządzania regionem turystycznym poprzez tworzenie w regionach Instytucji Zarządzania Destynacją – *Destination Management Company (DMC)* i klastrów turystycznych jako przejawów współpracy sieciowej.

Mając na uwadze ograniczenia związane z funkcjonowaniem LOT i ROT w regionach turystycznych zaproponowałem rozwinięcie tej koncepcji poprzez tworzenie w regionach turystycznych DMC oraz klastrów turystycznych.

Moim istotnym wkładem jest przedstawienie etapów dochodzenia do sprawnego systemu marketingowego zarządzania regionem turystycznym oraz koncepcji funkcjonowania DMC. W pracy [7] wykazałem istotne różnice w funkcjonowaniu DMC oraz LOT. Natomiast razem z A. Rapaczem oraz D.E. Jaremen popierając zasadność współpracy sieciowej w regionach turystycznych przedstawiłem koncepcję kooperacji w formie Karkonoskiego Klastra Turystycznego. Po opublikowaniu pracy [8] nasz trzyosobowy zespół brał udział w tworzeniu zaproponowanego przez nas klastra. Karkonoski Klastr Turystyczny utworzono i podjął on działanie. Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu jest członkiem wspierającym klastra. Bieżąca współpraca z podmiotami branży turystycznej przyczynia się do podnoszenia konkurencyjności turystycznej Karkonoszy oraz do praktycznego zastosowania stworzonej koncepcji. Podobnie nasze doświadczenia wykorzystano do utworzenia Lokalnej Grupy Działania (LGD) „Partnerstwo Ducha Gór” utworzonej przez przedsiębiorców gmin karkonoskich, promującej i sprzedającej lokalne produkty.

Na stałe współpracuję również z Fundacją Doliny Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej zarządzającą sieciowym produktem turystycznym jakim jest szlak Doliny Pałaców i Ogrodów udostępniający m.in. 11 obiektów uznanych za Pomniki Historii na terenie Parku Kulturowego Kotliny Jeleniogórskiej i w jego najbliższej okolicy.

C. Przedstawienie autorskiej koncepcji Syntetycznej Miary Konkurencyjności Regionów Turystycznych (SMKRT) – *Tourist Destination Competitiveness Synthetic Measure (TDCSM)* oraz miar z nią związanych tj. Syntetycznej Miary Poziomu Życia Mieszkańców (SMPŻM) – *Synthetic Measure of Residents' Living Standard Level (SMRLST)* oraz Syntetycznej Miary Funkcji Turystycznej Gminy (SMFTG) – *Synthetic Measure of Municipal Tourism Function (SMMTF)* jako miary poziomu „inteligentnej specjalizacji”.

Opierając się na modelach konkurencyjności regionów turystycznych, które zaproponowali J.R.B. Ritchie i G.I. Crouch [Crouch, Ritchie 1999] oraz Dwyer i C. Kim

[Dwyer, C. Kim 2003] postanowiłem zaproponować miarę, która w sposób syntetyczny przedstawiałaby poziom konkurencyjności regionu turystycznego.

Przyjąłem, że do obliczenia TDCSM za każdym razem powinny zostać przyjęte zmienne z sześciu podstawowych grup:

- 1) charakteryzujące infrastrukturę regionu (turystyczną i ogólną),
- 2) charakteryzujące przedsiębiorczość w regionie,
- 3) ukazujące wielkość i strukturę ruchu turystycznego,
- 4) pokazujące stan środowiska naturalnego i walorów turystycznych,
- 5) oceniające poziom bezpieczeństwa turystów w regionie,
- 6) pokazujące skuteczność władz samorządowych w pozyskiwaniu środków finansowych wykorzystywanych na rzecz rozwoju regionu.

Biorąc pod uwagę dostępność bezpłatnych danych statystycznych w statystyce publicznej opracowałem zestaw zmiennych mających wpływ na poziom konkurencyjności regionu turystycznego.

Przyjąłem założenie, że to gminy jako jednostki samorządu terytorialnego mają największy wpływ na kształtowanie konkurencyjności turystycznej regionu. W przypadku powiatów i województw wpływ ten jest mniejszy. Dane powinny zatem odnosić się do gmin. Dobór takich zmiennych jest znacznie utrudniony, ponieważ w polskiej statystyce publicznej najwięcej danych gromadzi się w układzie krajowym i wojewódzkim. W przypadku powiatów i gmin ilość danych jest ograniczona.

Tak skonstruowana TDCSM spełnia warunki stawiane miarom syntetycznym, a jej największą zaletą jest niski koszt pozyskania danych statystycznych. Miary syntetyczne proponowane przez innych autorów wymagają bardzo często pozyskiwania informacji w bezpośrednich badaniach pierwotnych, np. ankietowych co znacząco podnosi koszt wyliczenia miary syntetycznej. Przykładem może być zaproponowany przez Światowe Forum Ekonomiczne, Turystyczny Indeks Konkurencyjności (TTCI – Travel & Tourism Competitiveness Index), który opiera się na ogólnodostępnych danych statystycznych oraz informacjach z badań ankietowych.

Początkowo w pracy [14] zaproponowałem 12 zmiennych objaśniających, aby w pracy [23] badając istotność zmiennych zredukować ich liczbę do 11. Na potrzeby pracy [16] udało się natomiast pozyskać 16 zmiennych objaśniających. Ostatecznie TDCSM opiera się na następujących zmiennych:

- x1 – miejsca noclegowe w hotelach na 1 km² powierzchni gminy,
- x2 – miejsca noclegowe w innych obiektach noclegowych na 1 km² powierzchni gminy,
- x3 – liczba noclegów turystów rezydentów (Polaków) przypadających na 1000 mieszkańców gminy,
- x4 – liczba noclegów turystów zagranicznych przypadających na 1000 mieszkańców gminy,
- x5 – udział najcenniejszych obszarów chronionych (parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe) w powierzchni gminy w %,
- x6 – wydatki gminy w dziale turystyka na 1000 mieszkańców w zł,

- x7 – pozyskane w latach 2007-13 środki z Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa na finansowanie programów i projektów unijnych na 1 mieszkańca w zł,
- x8 – liczba podmiotów gospodarki turystycznej (sekcje H, I, N, R według klasyfikacji PKD 2007) na 1000 mieszkańców gminy (osoby fizyczne),
- x9 – liczba podmiotów gospodarki turystycznej (sekcje H, I, N, R według klasyfikacji PKD 2007) na 1000 mieszkańców gminy (osoby prawne),
- x10 – dochody gminy w dziale turystyka i działalność usługowa na 1000 mieszkańców gminy,
- x11 – dochody gminy od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej (w tym opłaty miejscowe i udział w podatku dochodowym),
- x12 – długość sieci gazowej w gminie w km na 1 km²,
- x13 – długość sieci wodociągowej w gminie w km na 1 km²,
- x14 – długość sieci kanalizacyjnej w gminie w km na 1 km²,
- x15 – liczba mieszkańców i turystów przypadająca na jedną przychodnię lekarską w gminie w ciągu roku,
- x16 – udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie.

Zmienne x15 i x16 mają charakter destymulant. Zmienna x5 potraktowana została jako nominata. Uznałem bowiem, że udział powierzchni chronionych w powierzchni gminy powinien mieć charakter nominanty, gdyż do pewnego momentu ma on znaczny wpływ na podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu, a tym samym jego konkurencyjności. Po przekroczeniu optymalnego progu, zbyt duża powierzchnia obszarów chronionych w gminie może stanowić jedną z barier prowadzenia inwestycji w gminie. Trudno jest jednak ustalić dla tej zmiennej wartość nominalną. Przyjęto zatem arbitralnie jako wartość nominalną próg 50% najcenniejszych obszarów chronionych w gminie (parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe). Mam jednak świadomość, że wartość nominalna progu ma charakter dyskusyjny i może stanowić przedmiot dalszych badań. Pozostałe zmienne są stymulantami.

Zaproponowana miara syntetyczna umożliwiła również wyodrębnienie TDCSM dla konkurencyjności pod względem podstawowej infrastruktury turystycznej i jej wykorzystania oraz świadczonych usług turystycznych obliczonego na podstawie zmiennych x1, x2, x3, x4, x8, x9, x12, x13, x14 (**TDCSM infrastrukturalna**), jak również TDCSM dla konkurencyjności pod względem finansowym na podstawie zmiennych x6, x7, x10, x11 (**TDCSM finansowa**).

Tak skonstruowana syntetyczna miara konkurencyjności regionu turystycznego pozwoli na obiektywną ocenę na każdym poziomie podziału administracyjnego kraju.

Porównania obiektów wielocechowych można dokonywać ze względu na każdą z cech oddzielnie (porównanie analityczne) albo ze względu na specjalnie skonstruowaną cechę agregatową będącą funkcją cech diagnostycznych (porównanie syntetyczne). Zmienna agregatowa zawiera informacje wnoszone przez wszystkie przyjęte do analizy pierwotne zmienne diagnostyczne jest traktowana jako miernik syntetyczny poziomu

osiąganego przez badane obiekty. Można więc stwierdzić, że stosowanie mierników syntetycznych umożliwia [Rapacz 2004, s. 62]:

- 1) Porównanie i porządkowanie regionów turystycznych,
- 2) Podział regionów na grupy możliwie jednorodne,
- 3) Badanie stabilności regionów turystycznych,
- 4) Wyznaczenie wzorców oraz modeli dla poszczególnych grup regionów,
- 5) Prowadzenie badań prognostycznych mających na celu określenie kształtowania się układów strukturalnych w przyszłości.

Posługiwanie się miernikiem syntetycznym, czyli przejście od wielowymiarowego układu cech na układ jednowymiarowy, pozwala stosować w miarę prosty pojęciowo aparat metodyczny w postaci metod porządkowania liniowego, daje też duże możliwości prowadzenia analiz porównawczych. Miernik syntetyczny umożliwia porównanie i porządkowanie regionów turystycznych ze względu na poziom ich konkurencyjności turystycznej, która wydaje się na pozór niemierzalna.

Trzeba też zaznaczyć, że zestaw zmiennych objaśniających może **być redukowany lub rozszerzany**, co uzależnione jest od dostępności danych statystycznych dla badanego okresu.

Kolejnym zaproponowanym przeze mnie zestawem zmiennych był zestaw do oceny funkcji turystycznej regionu oraz „inteligentnej specjalizacji” tworzący SMMTF, tj.:

x1 – wskaźnik gęstości bazy noclegowej, czyli liczba miejsc noclegowych przypadających na 1 km² powierzchni obszaru,

x2 – wskaźnik Beretje/Deferta, czyli liczba miejsc noclegowych przypadających na 100 mieszkańców obszaru,

x3 – wskaźnik Deferta, czyli liczba korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania przypadająca na 1 km² powierzchni obszaru,

x4 – wskaźnik Charvata, czyli liczba udzielonych noclegów przypadająca na 100 mieszkańców obszaru,

x5 – wskaźnik Schneidera, czyli liczba korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania na 100 mieszkańców obszaru,

x6 – wskaźnik liczby udzielonych noclegów na 1 km² powierzchni obszaru,

x7 – liczba podmiotów gospodarki turystycznej (sekcje H, I, N, R według klasyfikacji PKD 2007, oraz sekcje I, H, K, O według klasyfikacji PKD 2004) na 1000 mieszkańców gminy,

x8 - odsetek podmiotów gospodarki turystycznej (sekcje H, I, N, R według klasyfikacji PKD 2007, oraz sekcje I, H, K, O według klasyfikacji PKD 2004) w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem w %.

Zmienne dotyczące funkcji (specjalizacji) turystycznej uzupełniono dodatkowo o współczynnik (iloraz) lokalizacji Isarda [Głowacki, Kramer, Żabiński 1981] służący do określenia stopnia proporcjonalności rozmieszczenia badanego zjawiska w przestrzeni względem jakiegoś innego zjawiska.

Wskaźnik lokalizacji jest miarą koncentracji działalności na wybranym obszarze w odniesieniu do obszaru referencyjnego (np. województwa, kraju). Teoretyczną podstawą współczynnika lokalizacji jest założenie ujednoczonej lokalnej konsumpcji oraz jednolitego poziomu produktywności w obu porównywalnych obszarach. Miara ta określa stosunek udziału sekcji w gospodarce regionalnej do udziału sekcji w gospodarce kraju, którego ten region jest częścią [Łażniewska, Gorynia 2012]. Oznacza to, że współczynnik lokalizacji większy od 1 informuje o pewnym nadmiarze określonego zjawiska w danym regionie i może być symptomem specjalizacji danego obszaru w określonej dziedzinie.

W związku z powyższym zaproponowałem kolejne zmienne objaśniające zjawisko „inteligentnej” specjalizacji turystycznej:

x9 – iloraz lokalizacji Isarda wyrażający strukturę procentową liczby turystów według jednostek przestrzennych do struktury procentowej powierzchni gminy według jednostek przestrzennych,

x10 – iloraz lokalizacji Isarda wyrażający strukturę procentową liczby turystów według jednostek przestrzennych do struktury procentowej mieszkańców według jednostek przestrzennych,

x11 – iloraz lokalizacji Isarda wyrażający strukturę procentową liczby miejsc noclegowych według jednostek przestrzennych do struktury procentowej powierzchni gminy według jednostek przestrzennych,

x12 – iloraz lokalizacji Isarda wyrażający strukturę procentową liczby miejsc noclegowych według jednostek przestrzennych do struktury procentowej mieszkańców według jednostek przestrzennych,

x13 – iloraz lokalizacji Isarda wyrażający strukturę procentową liczby udzielonych noclegów według jednostek przestrzennych do struktury procentowej powierzchni gminy według jednostek przestrzennych,

x14 – iloraz lokalizacji Isarda wyrażający strukturę procentową liczby udzielonych noclegów według jednostek przestrzennych do struktury procentowej mieszkańców według jednostek przestrzennych,

x15 – iloraz lokalizacji Isarda wyrażający strukturę procentową liczby turystów według jednostek przestrzennych do struktury procentowej miejsc noclegowych według jednostek przestrzennych,

x16 – iloraz lokalizacji Isarda wyrażający strukturę procentową liczby udzielonych noclegów według jednostek przestrzennych do struktury procentowej miejsc noclegowych według jednostek przestrzennych,

x17 – iloraz lokalizacji Isarda wyrażający strukturę procentową liczby podmiotów gospodarki turystycznej (sekcje H, I, N, R według klasyfikacji PKD 2007, oraz sekcje I, H, K, O według klasyfikacji PKD 2004) według jednostek przestrzennych do struktury procentowej podmiotów gospodarczych ogółem według jednostek przestrzennych,

x18 – iloraz lokalizacji Isarda wyrażający strukturę procentową liczby podmiotów gospodarki turystycznej (sekcje H, I, N, R według klasyfikacji PKD 2007, oraz sekcje I, H, K, O według klasyfikacji PKD 2004) według jednostek przestrzennych do struktury procentowej liczby mieszkańców według jednostek przestrzennych,

x19 – iloraz lokalizacji Isarda wyrażający strukturę procentową liczby podmiotów gospodarki turystycznej (sekcje H, I, N, R według klasyfikacji PKD 2007, oraz sekcje I, H, K, O według klasyfikacji PKD 2004) według jednostek przestrzennych do struktury procentowej powierzchni gminy według jednostek przestrzennych.

Wynikiem wzrostu konkurencyjności regionu turystycznego powinna być poprawa poziomu życia jego mieszkańców w związku z tym zaproponowałem na potrzeby pracy [20] zestaw zmiennych tworzących Syntetyczną Miarę Poziomu Życia Mieszkańców (SMPŻM) – *Synthetic Measure of Residents' Living Standard Level (SMRLST)*. Są to:

- x1 – przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na 1 osobę,
- x2 – liczba stałych mieszkańców na 1 ogólnodostępną aptekę,
- x3 – liczba przychodni lekarskich na 10 tys. stałych mieszkańców,
- x4 – odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym,
- x5 – ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków miejskich i wiejskich w %,
- x6 – ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód i ziemi wymagające oczyszczenia na 1 km² powierzchni gminy,
- x7 – udział terenów zieleni w powierzchni ogółem gminy w %,
- x8 – stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie w %,
- x9 – nowo wybudowane mieszkalne budynki jednorodzinne na 10 tys. mieszkańców,
- x10 – saldo migracji w gminie na 1000 mieszkańców,
- x11 – ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym,
- x12 – udziały gminy w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa (podatek dochodowy od osób fizycznych) na 1 mieszkańca,
- x13 – liczba wypłacanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców,
- x14 – mieszkańcy korzystający z sieci gazowej w%,
- x15 – czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności.

Zmienne x2, x3, x6, x8, x11 oraz x13 mają charakter destymulant. Zmienna x10 potraktowana została jako nominata⁶. Pozostałe zmienne są stymulantami.

Wszystkie zaproponowane zestawy zmiennych w postaci miar syntetycznych wykonałem w pracach [14-16, 18-23].

⁶ Uznałem że migracja na poziomie zerowym jest stanem najlepszym dla gminy. Ubytek ludności świadczy o pogarszających się warunkach życia w gminie. Podobnie napływ nowych mieszkańców może spowodować pogorszenie warunków życia obecnych mieszkańców.

Literatura do działu 3.:

- [1] Altkorn J., (1994), *Marketing w turystyce*, PWN, Warszawa.
- [2] Amaya-Molinar C. M., Sosa Ferreira A. P, Ochoa-Llamas I., Moncada-Jiménez, P., (2017), *The perception of destination competitiveness by tourists*. „Investigaciones Turísticas” (14), s. 1-20. <https://dx.doi.org/10.14461/INTURI2017.14.01>
- [3] Crouch G., Ritchie J. (1999), *Tourism, competitiveness, and societal prosperity*. Journal of Business Research 44, 1999, s. 137–152.
- [4] Dupeyras A., MacCallum N., (2013), *Indicators for Measuring Competitiveness in Tourism: A Guidance Document*, OECD Tourism Papers , 2013/02, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5k47t9q2t923-en>, s. 7.
- [5] Dwyer L., Kim C., (2003), *Destination competitiveness: Determinants and indicators*. *Current Issues in Tourism Vol. 6 (2003) No 5, 2003*, s. 369-414.
- [6] Głowacki R., Kramer J., Żabiński L. (1981), *Analiza rynku*, PWE, Warszawa.
- [7] Jedlińska M., Szubert-Zarzeczny U., (1992), *Gospodarka turystyczna*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.
- [8] Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., (2002), *Produkt turystyczny albo jak organizować poznawanie świata*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź
- [9] Komisja Europejska, (2010), *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Bruksela, KOM(2010)2020 wersja ostateczna, 3.3.2010.
- [10] Łązniewska E., Gorynia M., red., (2012), *Konkurencyjność regionalna. Koncepcje-strategie-przykłady*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [11] Mazanec J. A. , Wöber K., Zins A. H. (2007), *Tourism destination competitiveness: from definition to explanation?*, “Journal of Travel Research”, Vol. 46, No. 1,2007, s. 86-95.
- [12] Middleton V.T.C, (1996), *Marketing w turystyce*, Polska Agencja Promocji Turystyki, Warszawa.
- [13] Perna F., Custódio M.J., Oliveira V., (2018), *Tourism Destination Competitiveness: an application model for the south of Portugal versus the Mediterranean region of Spain: COMPETITIVTOUR*, „Tourism & Management Studies”, 14(1), s. 19-29.
- [14] Porter M. E., (1990), *Competitive Advantage of Nations*. Free Press, New York.
- [15] Ritchie J., Crouch G., (2005), *The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective*. CABI, London.
- [16] Rapacz A., Kornak A.S., (2001), *Zarządzanie turystyką i jej podmiotami w miejscowości i regionie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.

- [17] Rapacz A. (red.) (2004), *Współpraca i integracja w turystyce w Euroregionie Nysa w perspektywie członkostwa w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.
- [18] Stankiewicz M. A., (2000), *Istota i sposoby oceny konkurencyjności przedsiębiorstwa*, „Gospodarka Narodowa” nr 7-8/2000 s. 95-111.
- [19] Strahl D. (1978), *Propozycja konstrukcji miary syntetycznej*, „Przegląd Statystyczny”, z. 2, s. 205-215.
- [20] Walesiak M., (2011), *Uogólniona miara odległości GDM w statystycznej analizie wielowymiarowej z wykorzystaniem programu R*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław. ISBN 978-83-7695-132-4.

4. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych

4.1. Problematyka badawcza

Prace uzupełniające główne osiągnięcie naukowe jakim jest wskazany przeze mnie cykl publikacji można podzielić na dwie zasadnicze obszary tematyczne:

1. Metodologiczne aspekty tworzenia regionalnego produktu turystycznego oraz związane z tym problemy współpracy sieciowej.
2. Implementacja zasad rozwoju zrównoważonego w obszarach recepcji turystycznej.

Publikacje zaliczane do pierwszego obszaru tematycznego są kontynuacją i znaczącym uzupełnieniem wskazanego przeze mnie głównego osiągnięcia naukowego. Jak wskazałem wcześniej w rozważaniach teoretycznych dotyczących konkurencyjności regionów turystycznych, atrakcyjny i kompleksowy regionalny produkt turystyczny, opierający się na odpowiednio zagospodarowanych walorach turystycznych jest podstawą budowania konkurencyjności regionów turystycznych. Jego złożony charakter raczej nie pozwala aby był on tworzony przez jeden podmiot. Powstanie kompleksowego, regionalnego produktu turystycznego wymaga współpracy wielu podmiotów i instytucji o bardzo różnym charakterze organizacyjno-prawnym. Ustawa o Polskiej Organizacji Turystycznej⁷ dała po raz pierwszy możliwość łączenia środków publicznych oraz prywatnych w celu tworzenia i promowania oferty i produktu turystycznego. Wcześniejsze regulacje prawne wymuszały jednolitość osobowości prawnej podmiotów tworzących organizację. W związku z tym zaczęły powstawać ROT, LOT. Po pewnym czasie, na obszarach wiejskich, pojawiły się Lokalne Grupy Działania (LGD), zaczęto też tworzyć DMC oraz klastry turystyczne. Prace obejmują m.in. takie zagadnienia jak polityka turystyczna, kreowanie markowych produktów turystycznych (np. szlaków), współpraca sieciowa (w tym tworzenie klastrów turystycznych).

Badania nad tą tematyką prowadziłem przede wszystkim z A. Rapaczem, D.E. Jaremen i E. Nawrocką w ramach działalności statutowej Katedry Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Do najważniejszych prac znajdujących się w tym obszarze należy zaliczyć:

1. **GRYSZEL P., JAREMEN D.E., NAWROCKA E., (2004), *Regionalna polityka turystyczna na pograniczu polsko-niemiecko-czeskim*, [w:] Ekonomiczne Problemy Turystyki nr 4, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 383, ISSN 1644-0501, s. 17-28.**

⁷ Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o Polskiej Organizacji Turystycznej (Dz.U. z 1999 r, Nr 62, poz. 689 z późn. zm.)

2. **GRYSZEL P.**, JAREMEN D.E., NAWROCKA E., (2005), *Polityka turystyczna Czech, Polski i Niemiec a możliwości rozwoju współpracy transgranicznej w zakresie turystyki na pograniczu polsko-czesko-niemieckim*, [w:] Prace Naukowe AE we Wrocławiu Nr 1067, ISSN 0324-8445, s. 13-25.
3. GRYSZEL P., (2005), *Szlak Cysterski na Dolnym Śląsku jako produkt turystyczny. Założenia metodologiczne*, [w:] Prace Naukowe AE we Wrocławiu 1074, ISSN 0324-8445, s. 295-305.
4. GRYSZEL P., (2005), *Możliwości kreowania markowych produktów turystycznych na Dolnym Śląsku*, [w:] Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 1067, ISSN 0324-8445 s.158-169.
5. GRYSZEL P.,(2005), *Działania samorządu terytorialnego na rzecz kształtowania regionalnej i lokalnej polityki turystycznej*. [w:] A. Panasiuk (red.), *Polityka turystyczna*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, ISBN 83-89142-38-4, s. 164-170.
6. GRYSZEL P., (2007), *Kompleksowe zagospodarowanie regionu na potrzeby turystyki rowerowej. Aspekty metodologiczne na przykładzie Szklarskiej Poręby*. [w:] Ekonomiczne Problemy Turystyki Nr 8, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Nr 465, ISSN 1644-0501, s. 59-64.
7. RAPACZ A., **GRYSZEL P.**, JAREMEN D.E., (2010), *Dolina Pałaców i Ogrodów jako przejaw współpracy na rynku turystycznym*, [w:] *Acta Scientiarum Polonorum Oeconomia Nr 9(4) 2010*, Wydawnictwo SGGW, ISSN 1644-0757, s. 413-422.
8. RAPACZ A., **GRYSZEL P.** (2010), *Partnerstwo w tworzeniu terytorialnego produktu turystycznego na przykładzie Sudetów*, [w:] *Marketing przyszłości. Trendy. Strategie. Instrumenty*, red. A. Smalec, G. Rosa, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 596, Ekonomiczne Problemy Usług nr 56, ISSN 1640-6818, s. 293-304.
9. RAPACZ A., **GRYSZEL P.**, JAREMEN D.E., (2010), *Dolina Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej – od szlaku turystycznego do klastra*, [w:] *Nauka i dydaktyka w turystyce i rekreacji*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2010, ISBN 978-83-60655-39-9, s. 49-62.
10. RAPACZ A., **GRYSZEL P.**, JAREMEN D., (2011), *Możliwości współpracy podmiotów gospodarki turystycznej w percepcji właścicieli przedsiębiorstw turystycznych działających w Karpaczu*, [w:] Rapacz A. (red.), *Gospodarka turystyczna w regionie. Przedsiębiorstwo. Samorząd. Współpraca*, Prace Naukowe

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 157, ISSN 1899-3192, s. 504-514.

11. **GRYSZEL P.**, JAREMEN D.E., RAPACZ A. (2014), *Fundusze unijne czynnikiem kształtującym funkcję turystyczną wybranych gmin turystycznych regionu jeleniogórskiego*, [w:] J. Potocki, J. Ładysz (red.), *Gospodarka przestrzenna. Aktualne aspekty polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 367, Wrocław 2014, ISSN 1899-3192, ss. 76-89.
12. **GRYSZEL P.**, (2016), *Dziedzictwo protestantów w krajobrazie Sudetów jako produkt turystyczny*, [w:] *Kultura i turystyka: sacrum i profanum*, Mokras-Grabowska J., Latosińska J. (red.), Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Łódzkiego, ISBN 978-83-61001-74-4, ss. 241-260.

Drugi obszar tematyczny tworzą publikacje dotyczące zasad zrównoważonego rozwoju stosowanych w regionach turystycznych. Koncepcja zrównoważonego rozwoju jest bowiem jedną z kluczowych koncepcji determinujących rozwój turystyki w regionie. Jest to koncepcja, która może mieć szerokie zastosowanie, ale do końca nie wiadomo na ile jest ona wprowadzana w życie. Koncepcja zrównoważonego rozwoju zakłada zaspokajanie bieżących potrzeb bez pogarszania możliwości zaspokajania potrzeb kolejnych pokoleń. Powyższe stwierdzenie precyzyjnie oddaje ideę koncepcji a tradycyjna ekonomia zakłada, że podstawowym celem funkcjonowania przedsiębiorstwa powinno być dążenie do maksymalizacji zysku. Jest to z pewnością założenie aktualne, ale coraz częściej postuluje się jednak, aby dążenie to nie odbywało się kosztem otoczenia. W zrównoważonym rozwoju zwraca się uwagę na integrację trzech filarów rozwoju przedsiębiorstw: gospodarczego, społecznego, ekologicznego. W pierwszym z nich przedsiębiorstwo powinno dążyć do maksymalizacji zysku poprzez zapewnienie satysfakcji swoim klientom, co jest zgodne z tradycyjnym podejściem do działalności gospodarczej. W drugim powinno dążyć do wzrostu jakości życia mieszkańców w otoczeniu przedsiębiorstwa. W trzecim natomiast podmiot powinien dążyć do zrównoważenia wykorzystania zasobów naturalnych z ich ochroną. Zrównoważony rozwój regionów turystycznych ma ścisły związek z kształtowaniem ich konkurencyjności turystycznej.

Publikacje z obszaru badawczego dotyczącego rozwoju zrównoważonego powstały w ramach mojego udziału w badaniach statutowych Katedry Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu we współautorstwie z A. Rapaczem i D.E. Jaremen. Dotyczą one zagadnień udziału mieszkańców, gmin i przedsiębiorców w realizacji idei zrównoważonego rozwoju regionów turystycznych. Do najważniejszych prac znajdujących się w tym obszarze należy zaliczyć:

1. **RAPACZ A.**, **GRYSZEL P.**, JAREMEN D.E., (2008), *Udział mieszkańców w realizacji idei zrównoważonego rozwoju w gminach turystycznych*. [w:] G. Gołembski. (red.) *Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w*

dobie globalizacji. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2008, ISBN 978-83-7417-363-6, s.162-179.

2. **GRYSZEL P.**, JAREMEN D.E., RAPACZ A., (2008), *Zasady zrównoważonego rozwoju w praktyce funkcjonowania obiektów hotelarskich*. [w:] S. Wodejko (red.), *Zrównoważony rozwój turystyki*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa, ISBN 978-83-7378-410-0, s. 365-386.
3. RAPACZ A., **GRYSZEL P.**, JAREMEN D.E., (2009), *Aktywność gmin jako podstawowy czynnik realizacji koncepcji turystyki zrównoważonej*, [w:] *Gospodarka turystyczna w regionie. Przedsiębiorstwo. Samorząd. Współpraca*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 50, ISSN 1899-3192, s. 54-62.
4. RAPACZ A., JAREMEN D., **GRYSZEL P.**, (2009), *The application of sustainable development principles in practical functioning of hotel establishments in Poland based on the example of Lower Silesia region*, [w:] *Sustainable Tourism within High Risk areas of environmental crisis*. University of Messina, Messina, płyta CD ISBN 978-88-96116-20-3.
5. RAPACZ A., **GRYSZEL P.**, JAREMEN D.E., (2010), *Rola gestorów obiektów hotelarskich w edukacji gości na rzecz rozwoju zrównoważonego*, [w:] Poskrobko B. (red.) *Edukacja dla zrównoważonego rozwoju, t. II, Edukacja dla ładu ekonomicznego*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok-Wrocław, ISBN 978-83-61643-68-5, s. 343-360.
6. RAPACZ A., **GRYSZEL P.**, JAREMEN D.E., (2011), *Samorząd terytorialny szczebla gminnego a realizacja koncepcji turystyki zrównoważonej*, [w:] Dziedzic E. (red.), *Turystyka wobec nowych zjawisk w gospodarce światowej*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, ISBN 978-83-7378-666-0, s. 555-578.

Pobocznym obszarem moich zainteresowań naukowych, nie związanych z zagadnieniami konkurencyjności regionów turystycznych są zagadnienia z zakresu historii turystyki i zagospodarowania turystycznego oraz usług przewodnictwa turystycznego i pilotażu wycieczek. Problematyce tej poświęciłem co najmniej **11 publikacji**, których szczegółowy wykaz znajduje się w załączniku 4.

4.2. Charakterystyka ilościowa dorobku publikacyjnego

Po uzyskaniu stopnia doktora opublikowałem łącznie 123 prace naukowe (w tym 20 w języku angielskim, 1 w języku niemieckim, 1 w języku słowackim i 1 w języku czeskim). Znaczącą część dorobku naukowego stanowią 52 artykuły naukowe (w tym 37

samodzielnie, a 9 w języku angielskim) w uznanych czasopismach naukowych krajowych i zagranicznych. Były to przede wszystkim:

- **Argumenta Oeconomica (15 punktów na liście A MNiSW, IF 0,178, ICV:117,28 (2017)), czasopismo zarejestrowane w bazach Journal Citation Reports (JCR) i Web of Science (WoS).**
- Acta Scientiarum Polonorum Oeconomia (15 punktów na liście B MNiSW, IF 0,178, ICV:100,28 (2017))
- Scientific Journal of University of Szczecin "Service Management" (13 punktów na liście B MNiSW),
- Prace Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – Ekonomiczne Problemy Turystyki (13 punktów na liście B MNiSW),
- Folia Turistica Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie (11 punktów na liście B MNiSW, ICV: 86,56 (2017)),
- Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (11 punktów na liście B MNiSW, ICV: 88.04 (2017)),
- Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (10 punktów na liście B MNiSW),
- Prace Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – Ekonomiczne Problemy Usług (8 punktów na liście B MNiSW),
- Folia Turistica (Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy),
- Ekonomická Revue Cestovného Ruchu (Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy)⁸.

Opublikowałem również 44 prace (w tym 20 samodzielnie) jako rozdziały w monografiach krajowych i zagranicznych. Byłem redaktorem 7 monografii i 1 zeszytu prac naukowych. Byłem również współautorem 2 podręczników akademickich wydanych przez Wydawnictwo Naukowe PWN oraz Wydawnictwo DIFIN. Sumaryczne zestawienie moich publikacji zawiera tabela 1.

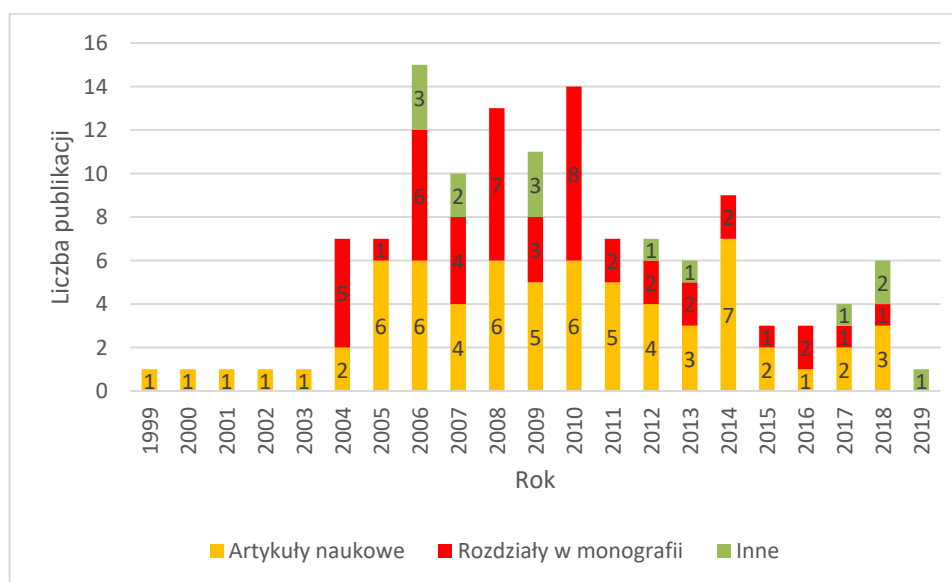
⁸ Liczba punktów na liście MNiSW według wyszukiwarki <https://punktacjczasopism.pl>. Podano ostatnią dostępną punktację. Stan na dzień 21.03.2019 r.

Tabela 1. Opublikowany dorobek naukowy habilitanta.

Rodzaj publikacji	Przed doktoratem	Po doktoracie
Redakcja monografii		7
Redakcja prac naukowych		1
Autorstwo rozdziału w monografii (w tym w języku angielskim)		20 (3)
Współautorstwo rozdziału w monografii (w tym w języku angielskim)		27 (5)
Autorstwo artykułów naukowych (w tym w języku angielskim)	5	37 (6)
Współautorstwo artykułów naukowych (w tym w języku angielskim)		25 (3)
Współautorstwo podręczników akademickich		2
Publikacja w materiałach konferencyjnych (w tym w języku angielskim)		4 (3)
Razem publikacje (w tym w języku angielskim)	5	123 (20)

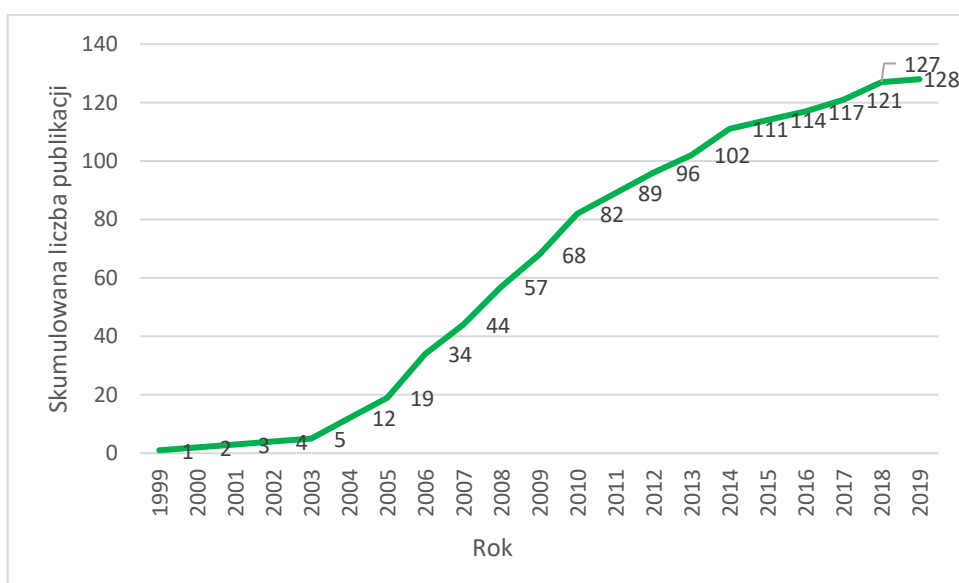
Źródło: opracowanie własne.

Strukturę moich prac naukowych oraz przyrost ich liczby w latach 1999-2019 prezentują rys. 5 i 6.

Rys. 5. Struktura prac naukowych habilitanta w latach 1999-2019 (I kwartał).

Źródło: opracowanie własne

Rys. 6. Przyrost liczby prac naukowych habilitanta w latach 1999-2019 (I kwartał).

Źródło: opracowanie własne

Liczbę moich prac zarejestrowanych w bazach Journal Citation Reports, Web of Science, Scopus, Publish or Perish i Google Scholar przedstawia tabela 2. Według bazy Publish or Perish moje prace były cytowane **234** razy a **Indeks Hirscha** wynosi **7**, natomiast **i10-index** (liczba publikacji posiadających przynajmniej 10 cytowań) **2**, natomiast według bazy Google Scholar liczba cytowań wynosi **212** a **Indeks Hirscha** wynosi **7**, a **i10-index** wynosi **3**. W bazie Web of Science zarejestrowanych 5 moich prac, a w bazie Scopus 1. Obie bazy nie odnotowały jeszcze cytowań.

Tabela. 2. Parametry oceny jakości dorobku naukowego habilitanta

Wskaźnik oceny dorobku naukowego	Nazwa bazy				
	<i>Journal Citation Reports (JCR)</i>	<i>Web of Science (WoS)</i>	<i>Scopus</i>	<i>Publish or Perish</i>	<i>Google Scholar</i>
Liczba publikacji naukowych w bazie	1	5	1	98	87
Liczba cytowań publikacji według bazy	0	0	0	234	212
Indeks Hirscha (h-index) opublikowanych publikacji według bazy	0	0	0	7	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz Journal Citation Reports, Web of Science, Publish or Perish, Scopus oraz Google Scholar (stan na dzień 21.03.2019 r.).

4.3. Uczestnictwo w projektach badawczych

Podczas mojej pracy naukowej uczestniczyłam w **4 międzynarodowych projektach badawczych i 1 projekcie badawczym finansowanym ze źródeł centralnych**, w tym w **4 projektach** występowałam w roli **współwykonawcy i eksperta**, a w **1 projekcie** pełniłam funkcję **kierownika**:

1. [2001-2002] projekt badawczy finansowany przez Komitet Badań Naukowych nr 5 H02C06321 pt. „*Współpraca i integracja w turystyce w Euroregionie Nysa w perspektywie członkostwa w Unii Europejskiej*” pod kierownictwem prof. dr hab. Andrzeja Rapacza – **współwykonawca**.
2. [2003] Projekt PHARE CBC „Małe Projekty Euroregionalne” pt. „*Współpraca i integracja w turystyce w Euroregionie Nysa w perspektywie członkostwa Polski w Unii Europejskiej*” (nr PL2002/000-607/9). Podmiot realizujący Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, partner Uniwersytet Techniczny w Libercu – **współwykonawca**.
3. [2015] projekt badawczy pt. „*Kvalita podnikatelského prostředí v cestovním ruchu v příhraničních oblastech Euroregionu Nisa-Nysa*” (*Jakość usług turystycznych w przygranicznych regionach Euroregionu Nisa-Nysa*) finansowanego ze środków Funduszu Wyszehardzkiego. Głównym realizatorem projektu był Uniwersytet Techniczny w Libercu – **ekspert, współwykonawca**.
4. [2018-2019] projekt badawczy dotyczący polsko-czeskiej współpracy transgranicznej pt. „*Analyza služeb v cestovním ruchu v česko-polském pohraničí*” (Analiza usług turystycznych na polsko-czeskim pograniczu) finansowany ze środków programu INTERREG V-A Re-publika Czeska – Polska 2014-2020 (Nr CZ.11.4.120/0.0/0.0/16_012/0000946), podmiot realizujący Uniwersytet Techniczny w Libercu, partner Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki – **ekspert, współwykonawca**.
5. [2018-2019] projekt badawczy dotyczący polsko-czeskiej współpracy transgranicznej pt. „*Ocena usług i konkurencyjności regionów turystycznych na czesko-polskim pograniczu*” finansowany ze środków programu INTERREG V-A Republika Czeska – Polska 2014-2020 (Nr CZ.11.4.120/0.0/0.0/16_012/0001510), podmiot realizujący Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki, partner Uniwersytet Techniczny w Libercu – **kierownik projektu**.

W latach 2004-2018 byłem również **członkiem zespołów badawczych i wykonawcą 16 zadań badawczych** w ramach realizacji **działalności statutowej Katedry**

Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Poszczególne zadania oraz tematy badawcze zostały szczegółowo opisane w Załączniku 4.

4.4. Nagrody i wyróżnienia za działalność naukową

Po doktoracie otrzymałem **11 nagród na działalność naukową** przyznanych przez Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (w tym 4 nagrody I stopnia i 7 nagród II stopnia):

1. **Nagroda indywidualna II stopnia** za osiągnięcia w dziedzinie praca naukowo-badawcza w 2003 roku, przyznana 1.10.2004 r.
2. **Nagroda indywidualna II stopnia** za osiągnięcia w dziedzinie praca naukowo-badawcza w 2004 roku, przyznana 1.10.2015 r.
3. **Nagroda indywidualna I stopnia** za osiągnięcia w dziedzinie praca naukowo-badawcza w 2006 roku, przyznana 30.09.2007 r.
4. **Nagroda indywidualna II stopnia** za osiągnięcia w dziedzinie praca naukowo-badawcza w 2007 roku, przyznana 30.09.2008 r.
5. **Nagroda indywidualna I stopnia** za osiągnięcia w dziedzinie praca naukowo-badawcza w 2008 roku, przyznana 30.09.2009 r.
6. **Nagroda indywidualna II stopnia** za osiągnięcia w dziedzinie praca naukowo-badawcza w 2009 roku, przyznana 29.09.2010 r.
7. **Nagroda indywidualna I stopnia** za osiągnięcia w dziedzinie praca naukowo-badawcza w 2010 roku, przyznana 1.10.2011 r.
8. **Nagroda indywidualna II stopnia** za osiągnięcia w dziedzinie praca naukowo-badawcza w 2012 roku, przyznana 1.10.2013 r.
9. **Nagroda indywidualna I stopnia** za osiągnięcia w dziedzinie praca naukowo-badawcza w 2014 roku, przyznana 1.10.2015 r.
10. **Nagroda indywidualna II stopnia** za osiągnięcia w dziedzinie praca naukowo-badawcza w 2016 roku, przyznana 1.10.2017 r.
11. **Nagroda indywidualna II stopnia** za osiągnięcia w dziedzinie praca naukowo-badawcza w 2017 roku, przyznana 1.10.2018 r.

W 2010 r. na wniosek Rektora Wyższej Szkoły Ekonomii Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach otrzymałem **Srebrny Krzyż Zasługi**.

W 2011 r. otrzymałem od Ministra Sportu i Turystyki **drugą nagrodę** dla promotora w konkursie na najlepszą pracę magisterską z zakresu gospodarki turystycznej. Nagrodzono pracę napisaną pod moim kierunkiem: Horochowska P. (2011), *Wykorzystanie koncepcji badawczej Mystery shopping do mierzenia poziomu jakości obsługi w placówkach informacji turystycznej w regionie jeleniogórskim*, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Jelenia Góra.

W 2012 r. otrzymałem od Ministra Sportu i Turystyki **Odnagę Honorową Za Zasługi dla Turystyki**.

W 2017 r. otrzymałem **drugą nagrodę** w konkursie na **najlepszy artykuł naukowy** opublikowany w **czasopiśmie naukowym „Folia Turistica”** (ISSN 0867-3888, e-ISSN 2353-5962), wydawanym przez Akademię Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie (11 punktów na liście B MNiSW, ICV: 86,56 (2017)) za artykuł *„Inteligenta” specjalizacja a konkurencyjność regionów turystycznych*.

4.5. Udział w konferencjach naukowych

W latach 2004-2018 uczestniczyłem w **76 krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych**, w Polsce i w zagranicznych ośrodkach naukowych. W znaczącej większości były to konferencje, w których czynnie uczestniczyłem i podczas których były prezentowane wyniki moich badań w postaci referatów (**76 referatów i 1 poster**). Szczegółowy wykaz konferencji oraz wygłoszonych referatów przedstawiono w Załączniku 4.

4.6. Recenzowanie publikacji w czasopismach

W 2014 r. byłem **recenzentem 5 artykułów naukowych** w czasopiśmie naukowym **„Studia Oeconomica Posnaniensia”** (ISSN 2300-5254), wydawanym przez Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu (10 punktów na liście B MNiSW, ICV: 67,83 (2017)).

W 2015 r. byłem **recenzentem 1 artykułu naukowego** w czasopiśmie naukowym **„Folia Turistica”** (ISSN 0867-3888, e-ISSN 2353-5962), wydawanym przez Akademię Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie (11 punktów na liście B MNiSW, ICV: 86,56 (2017)).

W 2016 r. przygotowałem **24 recenzje artykułów naukowych** do publikacji *Turystyka wobec wyzwań XXI wieku*, A. Niemczyk (red.), Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu. Byłem też **recenzentem 1 artykułu naukowego** do czasopisma naukowego **„Turyzm”** (ISSN 0867-5856, e-ISSN 2080-6922) wydawanego przez Uniwersytet Łódzki (7 pkt na liście B MNiSW) oraz **recenzentem 1 artykułu naukowego** w czasopiśmie naukowym **„Folia Turistica”** (ISSN 0867-3888, e-ISSN 2353-5962), wydawanym przez Akademię Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie (11 punktów na liście B MNiSW, ICV: 86,56 (2017)).

W 2017 r. przygotowałem **6 recenzji artykułów naukowych** do publikacji *Współczesne oblicza turystyki*, K. Borodako (red.), Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie oraz **1 recenzję** dla ACC JOURNAL – międzynarodowego czasopisma naukowego wydawanego

przez Uniwersytet Techniczny w Libercu (Technická univerzita v Liberci) (ICV: 79,59 (2017)).

W 2018 r. ponownie przygotowałem **1 recenzję artykułu naukowego** do czasopisma naukowego „**Turyzm**” (ISSN 0867-5856, e-ISSN 2080-6922) wydawanego przez Uniwersytet Łódzki (8 pkt na liście B MNiSW).

Na początku 2019 r. przygotowałem **recenzję 1 artykułu naukowego** w czasopiśmie naukowym „**Folia Turistica**” (ISSN 0867-3888, e-ISSN 2353-5962), wydawanym przez Akademię Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie (11 punktów na liście B MNiSW, ICV: 86,56 (2017)) oraz **recenzje 4 artykułów naukowych** do wydawnictwa Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, przygotowywanego z okazji III Ogólnopolskiej Studencko-Doktoranckiej Konferencji Naukowej Turystyki ECONFTOUR 2019.

5. Działalność dydaktyczna

Zaraz po ukończeniu studiów magisterskich rozpocząłem działalność dydaktyczną prowadzoną ze studentami Wydziału Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu (obecnie Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki w Jeleniej Górze Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu). Realizowane przeze mnie **zajęcia dydaktyczne** obejmują szeroką tematykę ekonomiczno-turystyczną. Od momentu podjęcia pracy prowadziłem zajęcia dydaktyczne na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego i drugiego stopnia, na kierunkach Ekonomia, Zarządzanie i Turystyka, z takich przedmiotów jak:

Systemy informacji i rezerwacji w turystyce

- **Systemy informacji rynkowej w turystyce** (wykład autorski, ćwiczenia i laboratoria),
- **Diagnostyka i analiza ekonomiczna przedsiębiorstw turystycznych** (ćwiczenia),
- **Nauka o przedsiębiorstwie turystycznym** (ćwiczenia),
- **Podstawy ekonomiki przedsiębiorstwa turystycznego** (ćwiczenia),
- **Ekonomika turystyki** (wykład i ćwiczenia),
- **Badanie rynku turystycznego** (ćwiczenia),
- **Teoria i analiza rynku** (ćwiczenia),
- **Zagospodarowanie turystyczne kraju** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Diagnostyka ekonomiczna** (ćwiczenia),
- **Zarządzanie gospodarką turystyczną w regionie** (wykład i ćwiczenia),
- **Elementy prawa turystycznego Unii Europejskiej** (wykład autorski),
- **Finansowanie inwestycji turystycznych** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Kanon krajoznawczy** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Etyka i etykieta w turystyce** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Ćwiczenia terenowe** (ćwiczenia wyjazdowe),

- **Etyka w biznesie czyli menedżer z zasadami** (wykład do wyboru),
- **Prawo w turystyce** (wykład autorski),
- **Agroturystyka** (wykład i ćwiczenia w zastępstwie),
- **Marketing usług** (ćwiczenia w zastępstwie).

Ponadto w latach 2004-2014 w Staropolskiej Szkole Wyższej w Kielcach (wcześniej w Wyższej Szkole Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach) prowadziłem zajęcia z następujących przedmiotów:

- **Zagospodarowanie turystyczne kraju** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Elementy prawa turystycznego Unii Europejskiej** (wykład autorski),
- **Finansowanie inwestycji turystycznych** (wykład autorski),
- **Ochrona praw konsumenta** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Zarządzanie jakością w turystyce** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Ekonomika turystyki** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Badanie rynku turystycznego** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Analiza rynku** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Organizacja i obsługa ruchu turystycznego** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Zarządzanie finansami firm turystycznych** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Transport w turystyce** (wykład autorski i ćwiczenia),
- **Systemy informacji i rezerwacji w turystyce** (wykład autorski i laboratoria),
- **Międzynarodowe organizacje turystyczne** (wykład autorski),
- **Zarządzanie turystyką w miejscowości i regionie** (wykład autorski).

Do najważniejszych osiągnięć dydaktycznych mogę zaliczyć współautorstwo **dwóch recenzowanych podręczników akademickich wydanych przez ogólnopolskie wydawnictwa:**

1. Meyer B. (red), 2006, *Obsługa ruchu turystycznego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, ISBN 978-83-01-14820-1, ss. 246 (**współautor**).

W 2006 roku z inicjatywy dr hab. Beaty Meyer prof. US z Uniwersytetu Szczecińskiego powołano międzyuczelniany zespół do opracowania podręcznika akademickiego z zakresu obsługi ruchu turystycznego z serii „Turystyka” wydawanej przez Wydawnictwo Naukowe PWN. Opracowanie adresowane było do studentów uczelni wyższych na kierunkach związanych z turystyką i rekreacją, jak również praktyków branży turystycznej. Recenzentem podręcznika była prof. dr hab. Barbara Marciszewska z Akademii Morskiej w Gdyni. Mój udział polegał na przygotowaniu punktów 10.1 (wspólnie z Anną Dołowy), 10.2 (wspólnie z Anną Dołowy) i 10.3:

- Dołowy A., **Gryszel P.**, 10.1. *Zasady uzyskiwania uprawnień przewodnika turystycznego i pilota wycieczek*, s. 138-146.
- Dołowy A., **Gryszel P.**, 10.2. *Odpowiedzialność przewodnika i pilota wycieczek*, s. 147-148.

- **Gryszel P.**, 10.3. *Zadania przewodnika turystycznego*, s. 149-150.

2. Rapacz A. (red.), 2007, *Przedsiębiorstwo turystyczne*, Wydawnictwo Difin, Warszawa, ISBN 978-83-7251-772-2, ss. 280 (**współautor**).

W 2007 roku pod kierunkiem prof. Andrzeja Rapacza i przy współpracy dr Darii Jaremen, dr Izabeli Michalskiej-Dudek, dr Marleny Bednarskiej brałam udział w przygotowaniu podręcznika akademickiego, którego główną ideą było przedstawienie w sposób uporządkowany podstawowych zagadnień z ekonomiki przedsiębiorstw turystycznych. Opracowanie adresowane było przede wszystkim do studentów uczelni ekonomicznych i uniwersytetów prowadzących specjalności turystyczne, pracowników przedsiębiorstw turystycznych (w tym szczególnie kadry kierowniczej) oraz wszystkich osób zainteresowanych problematyką ich funkcjonowania. Recenzentem opracowania byli: prof. dr hab. Włodzimierz Gaworecki, Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku oraz prof. dr hab. Aleksander Panasiuk, Uniwersytet Szczeciński. Mój udział polegał na przygotowaniu rozdziałów 2 i 5 oraz pkt. 8.4. rozdziału 8:

- **Gryszel P.**, 2. *Podstawy prawne działalności przedsiębiorstw turystycznych*, s. 31-50.
- **Gryszel P.**, 5. *Zarządzanie zapleczem materialnym przedsiębiorstwa turystycznego*, s. 103-120.
- **Gryszel P.**, 8.4. *Wykorzystanie logistyki w zarządzaniu operacyjnym przedsiębiorstwa turystycznego*, s. 234-241.

Moją działalność dydaktyczną docenili studenci Wydziału Ekonomii, Zarządzania i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu **czterokrotnie** przyznając mi **nagrody w konkursie** na najlepszego wykładowcę DeBeściaki (w 2005 r., w 2010 r. i w 2018 r. w dwóch kategoriach).

W 2013 r. **prowadziłem wykłady w ramach studiów podyplomowych** Menedżer usług turystycznych i hotelarskich organizowanych na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Opracowałem koncepcję i przeprowadziłem wykład z przedmiotu *Prawo turystyczne*.

W latach 2000-2012 byłem **organizatorem i kierownikiem 7 kursów pilotów wycieczek** organizowanych na podstawie Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 o usługach turystycznych przez Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Jeleniej Górze. Podczas kursów prowadziłem wykłady z zakresu prawa turystycznego, organizacji turystyki w Polsce, metodyki prowadzenia wycieczek.

Od 2000 roku jestem, regularnie w cyklu dwuletnim, **wykładowcą** na kursach dla *przewodników górskich sudeckich* organizowanych na podstawie Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 o usługach turystycznych przez Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-

Krajoznawczego w Jeleniej Górze. Podczas kurów prowadzę wykłady z zakresu prawa turystycznego, historii Śląska (!), historii turystyki, metodyki prowadzenia wycieczek. Prowadzę też szkoleniowe wycieczki metodyczne.

Od 2005 roku jestem **opiekunem Studenckiego Koła Naukowego Turystyki** na Wydziale Ekonomii, Zarządzania i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Do głównych celów działalności koła należy:

- 1) uczestnictwo w konferencjach pogłębiających wiedzę wyniesioną z wykładów i ćwiczeń,
- 2) udział w badaniach naukowych,
- 3) uczestnictwo w wycieczkach studyjnych i obozach naukowych,
- 4) udział w szkoleniach i kursach z zakresu turystyki,
- 5) publikacja artykułów naukowych w zeszytach i materiałach konferencyjnych,
- 6) kontakt z branżą turystyczną - spotkania z przedstawicielami branży turystycznej

W latach 2005-2018 studenci-członkowie koła brali udział w studenckich konferencjach naukowych w kraju i zagranicą (Dania, Ukraina, Republika Czeska). W tym czasie opublikowano **41 artykułów naukowych**, których byłem **opiekunem naukowym**.

Byłem też organizatorem i **opiekunem naukowym 6 studenckich konferencji** naukowych (w tym 4 międzynarodowych) oraz **3 międzynarodowych studenckich seminariów naukowych**:

[2009] – Studencka konferencja naukowa pt. *Współczesne problemy regionów i przedsiębiorstw turystycznych* – Szklarska Poręba.

[2012] – Międzynarodowa studencka konferencja naukowa pt. *Turystyka społeczna. Stan i perspektywy rozwoju w Polsce i Republice Czeskiej* – Szklarska Poręba.

[2014] – Polsko – słowackie studenckie sympozjum naukowe *Kształtowanie konkurencyjności regionów turystycznych w zjednoczonej Europie* – Bańska Bystrzyca (Słowacja) przy współudziale przy współudziale Katedry Turystyki Uniwersytetu Macieja Bela w Bańskiej Bystrzycy.

[2014] – Polsko – czeskie studenckie sympozjum naukowe *Kształtowanie konkurencyjności regionów turystycznych na przykładzie Euroregionu Nysa – Liberec* (Czechy) przy współudziale Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Technicznego w Libercu.

[2015] – Współorganizacja międzynarodowego sympozjum studenckiego pt. *Kvalita podnikatelského prostředí v cestovním ruchu v příhraničních oblastech Euroregionu Nisa-Nysa (Jakość usług turystycznych w przygranicznych regionach Euroregionu Nisa-Nysa)* – Harrachov (Czechy). Organizator: Uniwersytet Techniczny w Libercu oraz Katedra Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

[2018] – II Ogólnopolska Studencko–Doktorancka Konferencja Naukowa Turystyki *ECONFTOUR 2018* – Szklarska Poręba, przy współudziale Uniwersytetów Ekonomicznych w Katowicach, Krakowie i Poznaniu.

[2018] – XII Konferencja Młodych Naukowiec Akademickiego Centrum Koordynacyjnego Szkół Wyższych w Euroregionie Nysa – Szklarska Poręba, przy współudziale Uniwersytetu Technicznego w Libercu, Internationales Hochschulinstitut Zittau oraz Hochschule Zittau-Görlitz.

[2019 (marzec)] – Międzynarodowa studencka konferencja naukowa pt. *Ocena usług i konkurencyjności regionów turystycznych na czesko-polskim pograniczu* – Szklarska Poręba.

[2019 (kwiecień)] – Międzynarodowa studencka konferencja naukowa pt. „*Analýza služeb v cestovním ruchu v česko-polském pohraničí*” (*Analiza usług turystycznych na czesko-polskim pograniczu*) – Hejnice (Czechy)

W latach 2006-2008 byłem **wykładowcą i trenerem** w największym w Polsce programie szkoleniowym kadr turystyki pt. *Turystyka wspólna sprawa*, realizowanym przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości S.A. Prowadziłem wykłady z zakresu komercjalizacji produktu turystycznego, obsługi klienta, prawa w turystyce.

W 2010 r. na zlecenie Lubuskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej LOTUR – byłem **wykładowcą** w projekcie szkoleniowym pt. *Zawód informator turystyczny*. Prowadziłem wykłady z zakresu funkcjonowania systemu informacji turystycznej, obsługi klienta, prawa w turystyce, ekonomicznych aspektów turystyki. Natomiast na zlecenie Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej byłem **wykładowcą** w projekcie szkoleniowym *Kurs teleinformatora turystycznego z certyfikatem pracownika call center Informacji Turystycznej dla osób niepełnosprawnych*. Wykłady z zakresu atrakcji turystycznych na Dolnym Śląsku, funkcjonowania systemu informacji turystycznej, obsługi klienta, prawa w turystyce, ekonomicznych aspektów turystyki były prowadzone za pośrednictwem specjalnie skonstruowanej platformy **e-learningowej z wykorzystaniem telekonferencji**.

Od roku akademickiego 2005/2006 pełniłem funkcję tutora, prowadząc seminaria dyplomowe i magisterskie na studiach pierwszego i drugiego stopnia na kierunkach Ekonomia, Zarządzanie oraz Turystyka. Jestem promotorem **49 prac magisterskich i licencjackich** na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu oraz **38 prac magisterskich i licencjackich** w Staropolskiej Szkole Wyższej w Kielcach.

Na podstawie uchwały 47/2014 Rady Wydziału Ekonomii, Zarządzania i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu z dnia 27 czerwca 2014 r. powierzono mi obowiązki **promotora pomocniczego** rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Trybuś nt. *Uwarunkowania i perspektywy rozwoju turystyki osób niepełnosprawnych na Dolnym Śląsku*. Obowiązki promotora rozprawy pełni prof. dr hab. Andrzej Rapacz. Zaawansowanie w przygotowaniu pracy wynosi ok. 95% i będzie ona złożona do publicznej obrony przed 30.06.2019 r.

6. Działalność popularyzatorska i organizacyjna

Od 1985 roku jestem aktywnym członkiem **Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego**. Jest to największa i najstarsza w Polsce organizacja turystyczna zajmująca się szeroko rozumianym rozwojem turystyki – popularyzacją turystyki, kształceniem kadr, tworzeniem i utrzymaniem infrastruktury turystycznej. W latach 2005 – 2009 byłem **członkiem Zarządu** Oddziału PTTK „Sudety Zachodnie” w Jeleniej Górze a od 2013 r. pełnię funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej.

W latach 1994 – 2008 byłem **członkiem Zarządu** Oddziału Wojewódzkiego **Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych** w Jeleniej Górze, od 1995 r. skarbnikiem. Po reformie administracyjnej byłem członkiem Zarządu Oddziału PTSM „Ziemi Jeleniogórskiej”. Współpracowałem przy organizacji wielu imprez turystycznych, m.in. Ogólnopolskiego Młodzieżowego Turnieju Turystyczno-Krajoznawczego i Jeleniogórskiego Rajdu Młodzieży Szkolnej oraz kontrolowałem działalność finansową Oddziału.

Od 1999 r. do teraz, przez pięć kadencji jestem **prezesem Koła Przewodników Sudeckich** przy Oddziale PTTK „Sudety Zachodnie” w Jeleniej Górze. Jest to największe koło zrzeszające przewodników górskich w Polsce, liczące ponad 270 członków. Do moich zadań należy koordynacja bieżącej działalności koła, a w szczególności organizacja wykładów i szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe przewodników.

26 czerwca 2006 r., na podstawie Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych, Marszałek Województwa Dolnośląskiego powołał mnie na członka **Państwowej Komisji Egzaminacyjnej do Spraw Przewodników Górskich Sudeckich**, a 3 czerwca 2011 r. powierzył mi funkcję **przewodniczącego** tej komisji, którą sprawuję do tej pory. Do zadań komisji należy przygotowywanie oraz przeprowadzanie egzaminów zawodowych dających prawo do wykonywania zadań przewodnika górskiego sudeckiego. Są to uprawnienia zawodowe nadawane w ramach systemu zawodów regulowanych.

11 maja 2018 r. Minister Przedsiębiorczości i Technologii powołał mnie na członka **Sektorowej Rady do Spraw Kompetencji w Turystyce**. Do zadań Rady należy:

- współpraca w zakresie porozumień edukacyjnych działających w zakresie zintegrowania edukacji i pracodawców,
- określenie obszarów badawczych odnoszących się do kompetencji w sektorze turystyki, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji pracowników znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, w tym powyżej 50 roku życia lub o niskich kwalifikacjach,
- badanie rynku pracy w turystyce,
- inicjowanie tworzenia sektorowych ram kwalifikacji oraz kwalifikacji,
- przekazywanie informacji nt. zapotrzebowania na kompetencje do instytucji edukacyjnych, instytucji rynku pracy, w tym agencji zatrudnienia oraz powiatowych urzędów pracy.

Na przestrzeni lat byłem również **wykonawcą licznych ekspertyz i opracowań:**

[2003] – opracowanie *Strategia rozwoju turystyki w mieście Jelenia Góra i powiecie jeleniogórskim*, Fundacja Karkonoska – współautor.

[2004] – opracowanie *Strategii rozwoju turystyki w województwie dolnośląskim*, Polska Agencja Rozwoju Turystyki S.A. – konsultant zewnętrzny i współwykonawca.

[2006] – opracowanie *Strategii rozwoju turystyki dla miasta Wisła*, Dolnośląska Organizacja Turystyczna – współautor.

[2006] – współautor i wykonawca projektu EQUAL „Ofensywa jakości dla hoteli i pensjonatów” realizowanego przez Karkonoską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A w ramach IW EQUAL. Głównym celem projektu było kształtowanie kultury jakości w obszarze usług hotelarskich oraz wypracowanie przewodnika dobrych praktyk dla branży hotelarskiej (stworzenie innowacyjnej metodologii badania jakości usług hotelarskich i zastosowanie jej do wszechstronnej i wnikliwej analizy działalności 50 beneficjentów programu).

[2007] – opracowanie *Strategii rozwoju turystyki dla miasta i gminy Zgorzelec*, Urząd Miasta w Zgorzelcu – współautor.

[2008] – opracowanie *Strategii rozwoju turystyki w powiecie trzebnickim*, Dolnośląskie Centrum Rozwoju Lokalnego s.c. – współautor.

[2008] – opracowanie *Programu rozwoju sportu w mieście Jelenia Góra*, Urząd Miasta Jelenia Góra – kierownik projektu, współautor.

[2008] – opracowanie *Koncepcji promocji i systemu identyfikacji usług Gór i Pogórza Kaczawskiego w latach 2008 – 2013*, Stowarzyszenie Kaczawskie – kierownik projektu, główny autor.

[2008] – opracowanie *Programu rozwoju turystyki dla Gór i Pogórza Kaczawskiego w latach 2008 – 2013*, Stowarzyszenie Kaczawskie – kierownik projektu, współautor.

[2008] – opracowanie *Koncepcji Subregionalnego Produktu Turystycznego Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy*, Dolnośląskie Centrum Rozwoju Lokalnego s.c. – współautor.

[2018] – *Badanie rynku pracy w sektorze przewodników turystycznych i pilotów wycieczek*. Udział jako współautor, w międzyuczelnianym zespole do przeprowadzenia badań i przygotowania raportu z badań zrealizowanych przez zespół pracowników AWF w

Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych

Krakowie i Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki, nr 2917.127/2508/BPT/DT.

W ramach działalności organizacyjnej pełnię również **funkcje specjalne** w powołanych przez Radę Wydziału Ekonomii, Zarządzania i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu na kadencję 2016-2020 zadaniowych komisjach wydziałowych. Jestem przewodniczącym **Wydziałowej Komisji ds. Współpracy z Zagranicą**. Jestem też członkiem **Senackiej Komisji ds. Współpracy z Zagranicą**.

Od 01.10.2016 r. jestem **Pełnomocnikiem Rektora ds. Współpracy z Zagranicą** na Wydziale Ekonomii, Zarządzania i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Od 01.10.2006 r. pełniłam funkcję **Opiekuna praktyk zagranicznych** na kierunku Ekonomia (specjalność „Zarządzanie gospodarką turystyczną i hotelarstwem”) a od 2014 r. na kierunku Turystyka.

Od 2005 r. pełnię funkcję **członka komitetu organizacyjnego** cyklicznej konferencji naukowej *Gospodarka turystyczna w regionie. Przedsiębiorstwo. Samorząd. Współpraca* organizowanej przez Katedrę Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (2017 r. w Łomicy, 2015 r. w Szklarskiej Porębie, 2013 r. w Karpaczu, 2011 r. w Szklarskiej Porębie, 2009 r. w Wojanowie, 2007 r. w Libercu, 2006 r. w Czeskim Raju, 2005 r. w Jeleniej Górze).

W 2012 r. byłem **członkiem komitetu organizacyjnego** Ogólnopolskiej konferencji naukowej – *VI Gremium Ekspertów Turystyki*, organizowanej w dniach 29 listopada – 1 grudnia 2012 r. przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu i Forum Turystyki Regionów z siedzibą w Szczecinie przy wsparciu Ministerstwa Sportu i Turystyki. Jest to największa branżowo-naukowa konferencja turystyczna organizowana w Polsce.

W 2013 r. byłem organizatorem i **przewodniczącym komitetu naukowego** konferencji naukowej *Zarys dziejów turystyki i przewodnictwa w Sudetach* organizowanej w dniu 9.10.2013 r. przez PTTK Oddział Sudety Zachodnie w Jeleniej Górze i Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.

W 2017 r. byłem organizatorem i **przewodniczącym komitetu naukowego** konferencji naukowej *200 lat zorganizowanego przewodnictwa w Sudetach 1817-2017* organizowanej w dniu 18.11.2017 r. przez PTTK Oddział Sudety Zachodnie w Jeleniej Górze i Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.

Dodatkowo byłem organizatorem i **przewodniczącym komitetów naukowych** studenckich konferencji naukowych wspomnianych w punkcie 5 Autoreferatu.

W latach 1998 – 2000 **pracowałem** w Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej w Jeleniej Górze na stanowisku specjalisty do spraw promocji i zastępcy kierownika.

W latach 2000 – 2005 **pracowałem** w Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej na stanowisku kierownika oddziału w Jeleniej Górze.

Posiadam również szereg **uprawnień branżowych** oraz ukończyłem liczne **szkolenia i kursy**. Do najważniejszych należą:

- [1993] – przodownik turystyki górskiej PTTK,
- [1994] – kurs młodzieżowych organizatorów turystyki odbyty w Małej Fatrze na Słowacji – uprawnienia nadane przez Klub Słowackich Turystów,
- [1995] – przodownik turystyki pieszej PTTK,
- [1996] – nauczyciel krajoznawca – uprawnienia nadane przez Kuratorium Oświaty i Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Jeleniej Górze,
- [1997] – przewodnik górski sudecki, pilot wycieczek,
- [1999] – instruktor przewodnictwa,
- [1998] – ukończone szkolenie Menedżerów Produktów Markowych – Turystyka Tranzytowa i Przygraniczna organizowane przez Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki,
- [2000] – ukończone szkolenie trenerów regionalnych – *Marketing turystyczny w regionie* organizowane przez Polską Organizację Turystyczną,
- [2001] – ukończony kurs kadr kierowniczych i pracowników ośrodków informacji turystycznej w Euroregionie Nysa organizowane przez IHK-Bildungszentrum Dresden,
- [2001] – ukończony kurs kadr kierowniczych w turystyce organizowany przez Landestourismusverband Sachsen e.V. (Saksoński Związek Turystyki),
- [2006] – ukończony kurs przewodnika praskiego (czeska licencja na miasto Praga),
- [2010] – ukończony kurs Horsky pruvodce Krkonoše (czeska licencja przewodnika górskiego na obszar Karkonoszy),
- [2016] – ukończony kurs przewodnika Karkonoskiego Parku Narodowego.

7. Współpraca międzynarodowa i wyjazdy zagraniczne

Podejmowana przeze mnie **współpraca międzynarodowa** związana jest przede wszystkim z ośrodkami naukowymi w **Republice Czeskiej, Republice Słowackiej** oraz **Republice Federalnej Niemiec**.

Od 01.10.2016 r. jako Pełnomocnik Rektora ds. Współpracy z Zagranicą na Wydziale Ekonomii, Zarządzania i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu jestem koordynatorem i przedstawicielem Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu w **Akademickim Centrum Koordynacyjnym Szkół Wyższych Euroregionu Nysa (ACC)**. ACC powstało w 1991 roku w celu koordynowania działalności pedagogicznej, naukowej i badawczej pracowników dydaktycznych i naukowych uczelni wyższych, które funkcjonują w rejonie czesko-niemiecko-polskiego obszaru pogranicza, w Euroregionie Nysa. Działalność ACC związana jest ze wspomaganiami europejskiego

kształcenia akademickiego pod kątem zapisów Deklaracji Bolońskiej. Skoncentrowana jest w szczególności na koordynacji międzynarodowych przedsięwzięć naukowo-badawczych na terenie Euroregionu Nysa.

Od 01.10.2016 r. jestem też członkiem **Rady Redakcyjnej ACC JOURNAL** – międzynarodowego czasopisma naukowego, ukazującego się od 2009 roku. Wydawcą jest Uniwersytet Techniczny w Libercu (Technická univerzita v Liberci).

ACC JOURNAL to czasopismo recenzowane. Jest kontynuacją publikacji pt. *Vědecká pojednání/Prace Naukowe*, którą wydawano w latach 1995-2008. Czasopismo jest zarejestrowane w międzynarodowych bazach INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL, ERIH PLUS, ROAD Directory of Open Access Scholarly Resources oraz DOAJ Directory of Open Access Journals. ISSN 1803-9782 (wersja drukowana), ISSN 1803-9790 (wersja na płycie CD-ROM), ISSN 2571-0613 (Online).

W 2015 r. byłem **ekspertem i partnerem** przy realizacji projektu pt. *Kvalita podnikatelského prostředí v cestovním ruchu v příhraničních oblastech Euroregionu Nisa-Nysa* (Jakość usług turystycznych w przygranicznych regionach Euroregionu Nisa-Nysa) finansowanego ze środków **programu INTERREG V-A Republika Czeska – Polska 2014-2020**. Głównym realizatorem projektu był Uniwersytet Techniczny w Libercu.

W latach 2001-2005 byłem **członkiem** Grupy Roboczej „Turystyka” Euroregionu Nysa.

Byłem również organizatorem **6 międzynarodowych** studenckich konferencji i sympozjów naukowych wspomnianych w punkcie 5 Autoreferatu.

W terminie 19–23 października 2015 roku uczestniczyłem w wyjeździe w ramach **programu Erasmus + (Staff Mobility for Teaching)** do Uniwersytetu Macieja Bela w Bańskiej Bystrzycy (Słowacja). Głównym celem wyjazdu dydaktycznego była realizacja zajęć dydaktycznych dla studentów uczelni partnerskiej. Tematyka prowadzonych zajęć obejmowała następujące treści: *Methods for assessment of tourist destinations competitiveness oraz Tourist function of destinations – tourism development models*.

Wyjazd w ramach programu Erasmus + *Staff Mobility for Teaching* wpłynął na podniesienie moich kwalifikacji, a także pozwolił na wymianę doświadczeń oraz pogłębienie współpracy pomiędzy Katedrami partnerskich Uczelni - Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu oraz Uniwersytetu Macieja Bela w Bańskiej Bystrzycy. Była ona także konsekwencją wieloletniej współpracy oraz organizowanego w 2014 r. polsko – słowackiego studenckiego sympozjum naukowego pt. *Kształtowanie konkurencyjności regionów turystycznych w zjednoczonej Europie* organizowanego przeze mnie w Bańskiej Bystrzycy, przy współudziale Katedry Turystyki Uniwersytetu Macieja Bela.

Kolejnym wyjazdem w ramach **programu Erasmus + (Staff Mobility for Teaching)** był wyjazd w dniach 17-21 października 2016 roku do Uniwersytetu Technicznego w Libercu (Czechy). W tym przypadku również głównym celem wyjazdu dydaktycznego

była realizacja zajęć dydaktycznych dla studentów uczelni partnerskiej. Tematyka prowadzonych zajęć obejmowała następujące treści: *Methods for the marketing and promotions for tourist destinations*, *Methods for assessment of tourist destinations competitiveness* oraz *Tourist function of destinations – tourism development models*.

Wyjazd ten pozwolił również na pogłębienie współpracy z Katedrą Marketingu Wydziału Ekonomicznego TUL co zaowocowało realizacją wspólnych projektów w ramach Programu INTERREG V-A Republika Czeska – Polska 2014-2020, o czym wspomniano w punkcie 5 Autoreferatu.

Współpraca między partnerskimi Uczelniami zaowocowała realizacją projektu dotyczącego polsko-czeskiej współpracy transgranicznej pt. „*Ocena usług i konkurencyjności regionów turystycznych na czesko-polskim pograniczu*” finansowanego ze **środków programu INTERREG V-A Republika Czeska – Polska 2014-2020**. Jestem **kierownikiem tego projektu** realizowanego od 1.10.2018 r. do 30.04.2019 r. i obejmującego:

- organizację wyjazdu studyjnego polskich studentów do libereckiego kraju,
- przeprowadzenie badań ankietowych konkurencyjności turystycznej wybranych miejscowości Euroregionu Nysa,
- organizację międzynarodowej studencko-doktoranckiej konferencji naukowej,
- wydanie publikacji dotyczącej konkurencyjności turystycznej regionów przygranicznych.

Dodatkowo jestem **ekspertem i partnerem** przy realizacji lustrzanego projektu finansowanego ze środków programu INTERREG V-A Republika Czeska – Polska 2014-2020 pt. *Analýza služeb v cestovním ruchu v česko-polském pohraničí (Analiza usług turystycznych na polsko-czeskim pograniczu)*. Projekt realizuje Uniwersytet Techniczny w Libercu i przewiduje on:

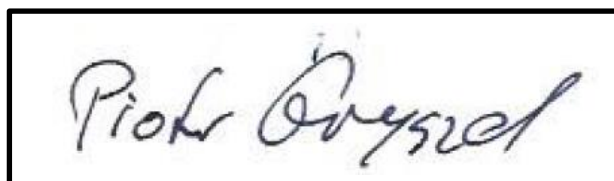
- organizację wyjazdu studyjnego czeskich studentów w polskie Karkonosze,
- przeprowadzenie badań ankietowych jakości usług turystycznych w wybranych miejscowości po stronie czeskiej Euroregionu Nysa,
- organizację międzynarodowej studenckiej konferencji naukowej,
- wydanie publikacji dotyczącej jakości usług turystycznych w regionach przygranicznych.

Wniosek wraz z załącznikami opracowałem zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w

Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych

postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2016 r., poz. 1586) oraz szczegółowymi zaleceniami Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów.⁹ Wykaz opublikowanych prac naukowych oraz kompleksowe zestawienie mojego dorobku w obszarach określonych Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. nr 196, poz. 1165) zestawiają Załączniki 4, 6 i 7.

Jelenia Góra, 03 kwietnia 2019 r.

A rectangular box containing a handwritten signature in black ink. The signature is written in a cursive style and reads "Piotr Bryszel".

⁹ Forma dokumentowania wniosków o wszczęcie postępowania - Wzory Dokumentacji Wniosku Habilitacyjnego (wzór wniosku, wzór autoreferatu, wzór oświadczenia, wzór wykazów dorobku habilitacyjnego obszar nauk społecznych) zgodnie z zaleceniami Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów. Źródło: <http://www.ck.gov.pl/articles/id/47.html> stan na dzień 30 marca 2019 r.